

ҚЫЛТҰЗАҚ

Біреу айтса сенбейсіз. Біз өз көзімізбен көрген соң иландық. Осы аптада Алматыда 18 жыл бұрын болған қылмысқа нүкте қойылды. Бұл қандай ұзаққа созылған сот дейтін шығарсыз.

Оқиға осыдан 18 жыл бұрын болған. Қол күресі бойынша әлемнің екі дүркін чемпионы, кәсіпкер Вячеслав Чиванинді біреулер өзінің пәтерінің алдында атып кетеді. Күдікті Оскар Ошлаковтың ісіне арналған процеске Алматы қаласының қылмыстық істер жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соты шешім шығарды. Судья Ерлан Болатов Оскар Ошлаковқа қатысты үкімді 18 жылдан кейін оқыды. Оқиға түсінікті болу үшін алдымен қылмыстың

2005 жылдың жазында қылмыстық іс материалдары Алматы қалалық сотына берілген. Сол жылы 27 қыркүйекте өткен сот отырысының соңы үлкен дауға ұласады. Дау қайдан шықты? Сот үш айыпталушыны кінәсі толық дәлелденбегендіктен босатып жіберген.

Жәбірленуші жақтың мүддесін қорғайтын адвокат Василий Побиахо Жоғарғы соттың қылмыстық істер жөніндегі алқасына апелляция бергеннен кейін ғана шешімнің күші жойылады. Екінші сот отырысы қайтадан қалалық сотқа өтеді. Бірақ сотқа үш күдіктінің біреуі ғана келген. Ол — Олег Бурлуцкий. Ал сот залынан босаған Сергей Сулимов пен Оскар Ошлаков із суытып, тіпті елден қашып кеткен.

Арада 10 жыл өтеді. 2015 жылдың шілдесінде Алматы қаласының қылмыстық істер жөніндегі ауданаралық мамандандырылған сотының судьясы Кеңшілік Әбілдинов айыпталушы Олег Бурлуцкийді 15 жылға бас бостандығынан айыру туралы үкім шығарады. Жәбірленушінің жесірі Светлана Чиванинаға 2 миллион теңге көлемінде моральдық өтемақы төлеуді міндеттеді. Көп ұзамай күдікті Сулимов те табылып, ол да қамауға алынды. Алдын ала тергеу барысында оны куәгерлер басты күдікті ретінде анықтаған. 2016 жылдың мамырында сот Сергей Сулимовты Чиванинді өлтіру туралы тапсырысты орындаушы деп танып, оны 17 жылға бас бостандығынан айыру жазасын қатан режимдегі колонияда өтеуге үкім шығарады. Ал қылмысқа қатысы бар Ошлаков осыған дейін Ресейде бірнеше рет ұсталып, белгісіз себептермен босап кетіп отырған.

Биыл мамырда Ресейде құрыққа түскен әккі қылмыскер Ошлаков елімізге экстрадицияланды. Тамыздың 7 күні Ошлаков ісіне нүкте қойылды. Ұзаққа созылған сот процесі аяқталып, судья Ерлан Болатов күдіктіні 15 жылға бас бостандығынан айырды. Сондай-ақ күдікті жәбірленуші тарапқа 2 миллион теңге моральдық шығын өтеп беруге міндеттелді.

Жәбірленуші тараптың адвокаты Данияр Сәрсенов қылмыскердің заң жүзінде тиісті жазасын алғандығын айтты. Ол «Соттың Ошлаковты 15 жылға бас бостандығынан айыруы дұрыс шешім деп санаймын. Адам өмірін қасақана қию ауыр қылмыс түріне жатады. Сот заң жүзінде Ошлаковты қылмысқа қатысы бар екенін көрсететін айғақтарға дұрыс баға берді. Үкім заңды», — деді. Ал жәбірленуші тараптан сотқа қатысқан В.Чиваниннің қарындасы Алла Чиванина: «Сот әділ шешім шығарды. Ұзақ жылғы іске нүкте қойылды. Әділдік орнады», — деп қысқа қайырды.

Осылайша, жиырма жылға жуық уақыт созылған сот процесі аяқталды. Бұл әділдік іздегендерге қасырдан да ұзақ жыл болғаны анық.

Макпал НОҒАЙБАЕВА

18 ЖЫЛ ӨТКЕН СОҢ...

қалай болғанына тоқталайық.

Вячеслав Чиванин 2001 жылы 12 тамызда қаскөйлердің қолынан мерт болды. Оған Мәметова көшесіндегі өз үйінің кіреберісінде белгісіз біреу оқ атқан. Ауыр жаракат алған кәсіпкер желдем жеткенше оқиға орнында көз жұмады. Оқиғаны көрген куәгерлердің айтуынша, велосипед мінген бейтаныс адам Чиванинге бірнеше мәрте оқ атып, ізін суытып үлгеріпті. Күдіктілерді ұстау үшін Алматы қалалық полиция басқармасы мен жедел іздестіру тобы үш жыл уақыт жұмсаған. Содан кейін ғана тергеу басталды. Тергеушілер бірінші болып қылмысқа қатысы бар Сергей Сулимовты ұстады. Оның ұялы телефонындағы қоңырауларын зерттеп, қылмысқа Олег Бурлуцкий мен Оскар Ошлаковтың да қатысы бары анықталды. Полицияның мәліметінше, Чиванинді өлтіруге тапсырыс берген адам — Оскар Ошлаков болып шығады.

КӨРШІ ЕЛ

АТАМБАЕВТЫ ҚАМАУҒА АЛДЫ

Осы сәрсенбіде көрші қырғыз елі тағы да әбігерге түсті.

Құқық қорғау қызметкерлерінің бұрынғы президент Атамбаевты қамауға алу операциясы қақтығысқа ұласты.

Бір арнайы жасақтың офицері оққа ұшып, 48 адам жаракат алды. Қырғызстан мемлекеттік ұлттық қауіпсіздік комитеті тараптан мәлімдеме арнайы жасаққа Атамбаевтың Бішкектен 20 шақырым жердегі Кой-Таш ауылындағы үйінде оның жақтастары қарулы қарсылық

көрсетілгені айтылды. Құқық қорғау қызметкерлері қару кезеңбеген. Ал экс-президентті қолдаушылар кәдімгі оқ атқан көрінеді. Сол күнгі операция сәтсіз

аяқталғанымен, кеше Атамбаевтың қамауға алынғаны хабарланды. Бұрынғы президентке қызметін асыра пайдаланды, пара алды деген айып тағылып отыр.

Макпал МАХАМЕТҚЫЗЫ

МЕРЕКЕ

Аса қамқор, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын!

Құрметті қауым! Баршанызды қасиетті Құрбан айттың келуімен құттықтаймын. Айт қабыл болсын! Отбасыларыңызға бақ-береке, ырыс пен ынтымақ, Алланың амандығын тілеймін!

Құрбан айт — ісі мұсылманның ұлық мейрамы. Айт күндері ағайын-жұрт бір-біріне: «Айт қабыл болсын!» айтып, ізгі тілектерін жеткізіп, алғыстарын жаудырады. Осы ретте сіздерге ізгі ниетпен Жаратқанның жақсылығын тілеймін.

Туыс пен бауырға, көрші мен дос-жаранға айттап бару, қадірлі қонаққа айттық беріп, үлкеннің алғысы мен батасын алу — сонау заманнан жалғасып келе жатқан мұсылмандық дәстүріміз. Осы игі дәстүрді қоғамда қайта жаңғыртып, жастарға үлгі-өнеге көрсетуге шақырамыз!

«Құрбан» сөзі «жақын болу», «жақындау» деген ұғымдарды білдіреді. Мұсылман баласы айт күні құрбандық шалу арқылы Аллаға

ҚҰРБАН АЙТ ҚҰТТЫ БОЛСЫН!

деген ақ ниетін паш етеді. Өйткені, Алла тағала қасиетті Құранда: «Ұмытпаңдар, олардың еті де, қаны да ешқашан Аллаға жетпейді. Оған жететін нәрсе

— жүректеріңізге ұялаған тақуалықтардың (шынайы ниеттеріңіз)» («Хаж» сүресі, 37-аят), — деп адал ниеттің маңыздылығын атап өткен.

Ардақты ағайын! Құрбан айтта орындалатын ең қайырлы амал — құрбан шалу. Айт күні жағдайы бар кісілер құрбан шалып, оны қараусыз қалған қариялар мен жетімдерге, көпбалалы отбасыларға таратып, сауап алуға тырысады. Алайда, айт күндері мал бағасы қымбаттап кететін жағдай жиі орын алады. Осы ретте отандастарымды мал бағасын шарықтапмай, пайдаға емес, сауапқа бөленуге үндеймін. Өйткені, Құрбан айт — қанағат пен қайырымдылықтың мерекесі.

Ұлық мейрамда жасайтын барша сауапты амалдарыңыз, қайырымдылық істеріңіз қабыл болғай! Қасиетті Мекке қаласында қажылығын өтеп, еліміздің игілігі үшін дұға жасап жатқан ата-апаларымыздың, бауырларымыздың тілегі қабыл болғай!

Алла тағала баршамызды айттан айтқа аман-есен жеткізіп, ізгі істер мен қуанышты сәттерде басқосуымызды нәсіп етпей! Әмин!

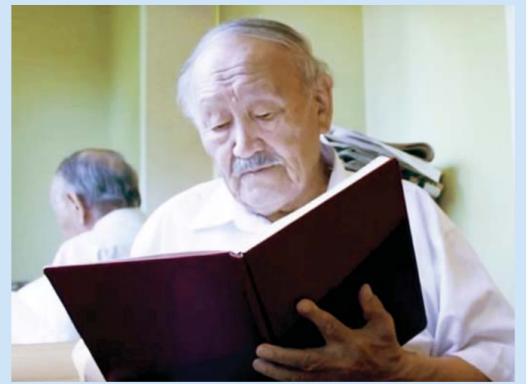
Серікбай қажы ОРАЗ,
Қазақстан Мұсылмандары діни басқармасының төрағасы, Бас мұфти

СӘТІ ТҮСКЕН СҰХБАТ

Биыл қазақтың бір туар перзенті, данышпан, ойшыл ақыны Абай Құнанбайұлының туғанына 175 жыл толығ отыр. Біз осы атаулы күнге байланысты белгілі абайтанушы, әдебиетші Мекемтас Мырзахметовты өңіміме тарттық. Ғалымның сұхбаты Абай заманынан бергі ұлттық тақырыптар мен қоғамдық түйткілердің біразына арналды.

Мекемтас МЫРЗАХМЕТОВ:

БҮГІНГІНІҢ БАЙЫНДА ҚАНАҒАТ ЖОҚ

Jas qazaq: Мекемтас аға, ертең Абай Құнанбайұлының туған күні. Биыл ұлы ақынның туғанына 175 жыл толады. Жұрттың бәрі жаппай Абай өлеңдері мен қара сөздерін жатқа оқып жатыр. Жыр эстафетасынан абайтанушы Мекемтас та алмадық. Неге?

М.Мырзахметов: Біздің қазақ тотық сияқты: Абайды жатқа оқиды. Бірақ Абайдың ойын білмейді. Өлеңінің мазмұнын түсінбейді. Жалпы Абайды түсіну қиын. Мені ешкім шақырған жоқ. Шақырса, бір өлеңін оқитын едім.

Jas qazaq: Сонда Абайды түсіну үшін не істеу керек?

М.Мырзахметов: Абайды өмір бойы зерттеп жүрген менің өзім зорға түсіндім. Өйткені, біз Абайдың терминдерін білмедік. Мысалы, аспирантурада оқып жүргенде «Алла деген сөз жеңіл» деген өлеңінің:

«Ақыл мен хауас барлығын,
Білмейдүр, жүрек сезедүр.
Мутәқаллимін, мантқиқин
Бекер босқа ездедүр», — деген жолдары бар. Түк түсінбедім. Өзбектерге бардым. Олар жарытпады.

Татарларға бардым. Олар шамалап бірдеме де айтты. «Бізден гөрі өзін жақсы біліп тұрсын ғой», — деді татарлар. Хауас деген сөзді үш жыл іздеп, ақыры конференция ашып шықтым.

Jas qazaq: Абайды Әуезовтен кем танымаған шығарсыз. Кеменгер ақын қазақтың кейбір мінезіне қатты ашынып өлең жазды, қара сөз арнады. Сіз бұрынғы сұхбаттарыңызда бүгінгі қазақ мінезінің өзгергенін көп айтып жүрдіңіз. «Қазақ қалай шоқынды?» деген кітап жаздыңыз. Жалпы, қазаққа жасалған қиянат, қазақ мінезінің өзгеруі қай кезден бастау алды?

М.Мырзахметов: Қазақ мінезі көп өзгеріске түскен халық. Қазақ мінезін, болмыс-бітімі мен табиғатын өзгерткен — патша үкіметінің болыстық жүйесі. Тарихшылар оны ашып айтпайды. Патша үкіметі кезінде қазақты тоздыру үшін әртүрлі жабайы тәжірибелер жасалды. Жандайшаптар патшаға хат жазған. Хатта «Қазақ даласында сексеуіл деген өсімдік өседі. Оны балталап, аралап шаба алмайсың. Сексеуілді сексеуілмен ғана ұру керек. Сонда быт-шыт болады. Қазақ та сексеуіл сияқты: оларды бір-біріне айдап салу керек», — деп жазған.

Міне, сөйтіп патша Сырдарияның генерал-губернаторына тапсырма берді. Ол ел билеу жүйесіндегі болыстық жүйені жасалды. Ол өзі әбден пысқан, ысылған адам. Патшаға ұнайды. Патша «Енді осы жүйені өзіңнің қарамағыңдағы бір болысқа қолданып көр. Не шығар екен?», — дейді. Оңтүстікте, Түлкібас ауданында Майлықент дейтін жер бар. Сол жерден Майлықент болысын құрады. Онда дулат елінің құли және шілменбет деген екі руы отырады. Солардың арасынан ауылнай, елубасы, би, болыс сайлап, бір-бірімен бәсекеге түсіреді. Жалпы 70 штатқа таластырады. Нәтижесінде қазақты қазаққа айдап салалы. Әкесі баласының үстінен, баласы бауырының артынан арыз жазады.

(Жалғасы 3-бетте)

БИРЖАМЕТР

МҰНАЙ (brent)
56,99

DOLLAR
387.45

EURO
433,29

РУБЛЬ
5,97

ӨЗ ОЙЫМ

Жұмыс пен үйдің екі арасына жол-жөнекей адам алып, «төксист» болатын әдетіміз бар. Кеше «Саяхат» автобекетінен бір әйелді мінгіздім. Қол көтеріп тұрған соң тоқтай қалғам.

— Это история города Алматы, — деп бастады. — Мен осы қалада туды. Осында өсті. Космонавтов, бұрыннан Космонавтов. Мен үшін всегда Космонавтов болып қалады. Мен оның Байтұрсынов деген атын айтқым келмейді. Это моя принцип! — деп сұқ

Жиренше деген улица бола ма? — деп бетін тыржың-тыржың еткізді. — Амалыңыз жоқ. Енді Алматыда мен сияқты мамбет казактар ғана тұратын болады, — дедім. Ол сөзімді түсінбеді ме, әлде ашу қысқанда сөйлей алмайтын әдеті бар ма, тұтығып қалды. Сөмкесінен

«КОСМОНАВТОВ» КӨШЕСІН БІЛМЕГЕНІМ ҮШІН СӨЗ ЕСТІДІМ

— «Гоголя — Космонавтов», — деді. Жұмысыма жақын маң екенін іштей топшылап үлгердім. Оның үстіне төксистің жайы белгілі: көп ойланбап тұруға уақыт жоқ. Артыннан біреу киіп кетеді. — Отырыңыз, — дедім. Алдыңғы орынға жайғасты. Көзі ойнақтаған қараторы әйел. Елуді еңсерген. Машинаға мінген соң «Гоголяны білемін. Космонавтов дегеніңіз қай көше еді?», — дедім, орысша бұрынғы атын білмегенім үшін өзімді кінәлі сезініп отырғандаймын. Дауысым да бәсең шықты. Анау бетіме жау көргендей бажырайып тұрып қарады. Содан кейін денесін жартылай бұрып: «Сен не үшін Космонавтов көшесін білмейді?», — демесі бар ма? Қазакшасы тілі жана шыққан сәбидікіндей балдыр-бұлдыр, орысшасы көптеу екен. — Не үшін білім керек? Қазір ондай көше жоқ. Қазакша ат берілген, — дедім, мені айыптай сөйлегеніне намысым келіп. Ал ұрыс басталсын! Өзі де аузы сыпылдаған, айғай-шуға жақын әйел екен. Аттың басын жіберді.

саусағын көз алдымнан ары бір, бері бір көстен-көстен еткізді. — Сіз сияқтылардың кесірі тиіп жатыр: не қазақ бөлгіларыңыз келмейді, не Қазақстанда өмір сүргілеріңіз келмейді. Басқа вариантыңыз болмаған соң, амалсыз жүрсіз, — дедім. — Сен қателеспе! — деп тағы да сұқ саусағын мұрнымның астына тақады. — Менің атам — орыс болды. Орыс болғанда да көпес болған. Әжем — қазашка. Сұлу қыз. Атам оны алған. Оларда любовь болған. Поэтому атам мұсылман қабылдады. Бірақ сен оны түсінбейді. — Оныңыз басқа әңгіме, — дедім. — Жоқ. Мен сендей нацистерді жек көремін. Советский Союз жақсы еді. Сен сияқты нацистерді ата салатын. Пистолетпен. Советский Союз тарап, Қазақстан болғалы, ауылдардан, анау таулардан сен сияқты нацистер қаптап кетті. Бұрынғы Алматы жақсы еді. Қаланың іші тап-таза болатын. Бәріміз орысша сөйлейтінбіз. Адамдары культурный еді. Көшелердің атауы да мамбетский емес еді. Қарашаш,

10 мың теңге шығарып Мә, — деді. Әдейі істеп тұрғанын бірден білдім. — Без сдачи жоқ па? — Нет! — Ну, извините, — деп машинамы кері бұрдым. — Ты куда? — Әлгі әйелдің көзі бақырайып кетті. — Саяхатқа. Мінген жеріңізге... — Зачем? — 10 мың теңгенізе қайыратын сдачам жоқ. Мінген жеріңізге апарып тастаймын. — Сен жыңды ма? Мен осы жерден түсіп қалады, — деп рөлге жабысты. Жолдың ортасына тоқтадым. Жана ғана көзі ойнақтап, қасыма жайнадап мінген әйелдің жүзі өрт сөндіргендей қарасұрланып кетіпті. Көліктен түсіп жатып «Еще молодой парень... Нацист!» деп есігімді шарқ еткізді. Қазаққа «Қағынан жарыған» деген сөз болушы еді. Өз тілінен безінген, өз ұлтынан жеріген, өз Отанына мысықтылеу осындай жандар бар екен аразмызда.

Жарас ШӨКЕ

Сөз-жебе

Айгүл КЕМЕЛБАЕВА, жазушы:

Менің сын жазып жүргенім шамалы. Себебі, дәл қазіргі біздің қоғамда шалажансар авторға сын айту — өте қауіпті. Айтудың да керегі жоқ деп ойлаймын. Өйткені, әдебиеттегі нашар, солғын шығармалар уақыты келгенде өзінен-өзі қоқысқа кеткендей бықсып қала береді. Олармен айтысып-тартысып, уақыт өлтірудің текке қажеті жоқ. Олар онсыз да таланттыны қарадай жек көреді, шамына тиіп, ашындырудан түк шықпайды.

Деп салды...

Дания ЕСПАЕВА, Мәжіліс депутаты:

«Депутат және әйел ретінде заң жүзінде зорлаудың кез келген түрін ауыр қылмыстар қатарына жатқызуды сұраймын. Сонымен қатар айып мерзімін ұзартып, мерзімнен бұрын шартты босату мүмкіндігінен де айыруды өтінемін. Қылмыстың бұл категориясы адам факторларды қарастырмауы тиіс. Сондай-ақ бүгінгі кезде заң бойынша педофилдерге химиялық кастрация жазасы қарастырылған. Мүмкін, бұл жазаны мұндай қылмысты бірнеше рет істегендерге қатысты да қолдану керек болар. Мұндай қылмысқа қатысты сот ісінде адамгершілік қағидалары қарастырылмауы тиіс. Мен және фракция бойынша менің әріптестерім тиісті заңға осындай түзетулер дайындаймыз».

Срайыл СМАЙЫЛ

Қызықтан қызықтары

КУӘЛІКПЕН ҚОРҚЫТТЫ

Қазір адамдардан айла артылмай тұр. Тіпті ішетін асы үшін жалған құжат көрсетіп, түрлі қитұрқы әрекетке баратындары ұшырасады. Осындай оқиға Алматыдағы дәмханалардың бірінде болды.

Бір әйелмен шарап ішіп, темекі тартқан жігіт даяшының ескертуіне шамданып қалыпты. Ескерту жасаған қонақтарға сес көрсетіп, керек болса есепшотты төлеуден бас тартатынын мәлімдеген. Ол өзін алдымен прокуратура қызметкері ретінде, ілешала «есірткі бизнесіне қарсы күрес басқармасының полковнигі» ретінде таныстырады. Жанындағы әйел де өзін «судьямын» деген. Ақыры олар ішкен асқа ақша төлегенімен, сындырған ыдыстары мен мүлкікті өтеуден бас тартқан. Ақыры бұл мәселеге тәртіп сақшылары араласты.

Ал қалалық прокуратура мекемеде ондай азаматтың жұмыс істемейтінін хабарлады.

Дереккөзі: Ұлттық экономика министрілігі

Инфографика

ҮЙЛЕНУ мен АЖЫРАСУ

Сәті түскен сұхбат

(Басы 1-бетте)

Қазақтың мінез-құлқы алғаш рет сол кезде бүлінді. Абай осыны көрді. Сөйтіп, ол өзінің «Толық адам» деген ілімін жасады. «Толық адам» арқылы рухани азып бара жатқан қазақты тәрбиелеп аламын деп ойлады. Бірақ құмыры жетпеді.

Жас қазақ: «Толық адамы» қандай адам болу керек?

М.Мырзахметов: Абайдың «Толық адамы» — ақылды адам. Ақылды нұрлы ақыл болуы керек. Қазақ мінезін одан ары құрдымға көтерген — бүгінгі капиталистік қоғам. Капиталистік қоғамда бай одан сайын қондана береді. Ал кедейдің сінірі шыға береді. Бұл сондай опасыз қоғам. Испанның бір ғалымы «бай мен кедей арасындағы осы қашықтықты қалай жоямыз?» деген сұраққа бар өмірін арнапты. Сол ғалым бір ғана жол тапқан. Қалай дейсіз бе? Ол «Байлардан алынатын салықты көтеру керек. Түскен

М.Мырзахметов: Еуропада қаншама ұлт пен ұлыс жұтылып кетті. Жаһандану деген алапат тажал дегенін істеді. Алайда біз Батысқа жұтылмаймыз. Жұтылуға тиіс емеспіз. Тәуелсіз ел болып, көзіміз ашылды. Енді күш бермейміз. Бірақ қазақ қыздарының бұзылып кеткенін жоққа шығармаймын. Тіпті әйелдер де бұзылды. Анаған-мынаған еліктейміз деп етегімізді аштық. Кайтпін жаба алмай қалдық. Қыз мінезін бұзылғаны сондай — әйел затынан алаяқтар көп шығатын болды. Екі күннің бірінде теледидардан алаяқтықпен біреулерді алдап-арбап ұсталып жатқан қыз-келіншектерді көрсетеді. Тіпті ер-азаматтардың қолынан келмейтін қылмысқа баратын болған. Арақ ішу, темекі шегуден жігіттердің алдына түсіп кетті. Ондай әйелден қандай бала туады? Жатырда бүлінген бала ешқашан оңбайды. Одан ұлтқа пайда әкелетін ұрпақ өспейді. Ажырасу да көп. Жастай бұзылған қызды қай жігіт жар қылсын? Айта берсен,

QOĞAM

E-mail: jasqazaq2019@mail.ru

www.jasqazaq.kz

жеті-сегіз адам қол көтерсе болғаны, әлгі магистрант немесе докторант еңбегін қорғай береді.

Осы жаңа жүйеге ауысқалы бері бірнеше жүз доктор шығыпты. Мандай жарқыраған біреуі бар ма? Жоқ. Мен ғылым докторымын. Біреуге ғылыми жетекші болайын десем, бірде-бір мақалам шетелдің журналында жарық көрмейті. Сондықтан жетекші бола алмайды екенмін. Бір жағынан шетелдің журналында мақала шығару деген қып-қызыл ақша. Қысқасы, жасанды ғылым мен жағымпаз ғалымды топырлатып жатырмыз. Қазіргі PHD докторлар бұрынғы кандидаттардың қолына су құйып бере алмайды. Денгейлерінің арасы — көк пен жерлей.

Осы арада тағы бір қызықты айтайын. Білім саласы осы жүйеге ауысқалы қалтасы қалың әкім-қара, шенеуніктер мен өнші-әртістер жаппай магистратура мен докторантураны оқуға көшті. Қауашағында білім жоқ, бірақ қалтасында PHD доктор деген таудай атағы бар. Бұл да бүгінгі білім жүйесіндегі былықтың бір көрінісі.

Мекемтас МЫРЗАХМЕТОВ:

БҮГІНГІНІҢ БАЙЫНДА ҚАНАҒАТ ЖОҚ

салықтың белгілі бір бөлігін кедейлер мен орта шаруаларға бөліп беру керек. Сонда ғана гармония болады», — дейді.

Кедей мен байдың арасалмағы алшақтаған сайын қоғамның тыныш кетеді. Оның үстіне, біздің байлардың дені — ат төбеліндей бір шоғыр ғана. Оларда билік те, байлық та бар. Олардан салық та алынбайды. Занды өздеріне икемдеп алған. Екеумізден алынатын салық айына миллион доллар табатын дөкейлерден де алынады. Осы әділ ме?

Саған өтірік, маған шын: бір әңгіме айтып берейін. Зейнет жасындағы, асарын асап, жасарын жасаған әлдебір олигархтың тоқалының үйін көрдім. Алатаудың ең көрікті жерінде. Таудың ішіне кіргенде, алдыңыздан төрт қабатты әуелі сарай шығады. Сол сарай әлгі байдың бір тоқалының үйі екен. Ана сарайды салуға кеткен ақшаны екеуміз өмір бойы жұмыс істесек те таба алмаймыз. Ал аналар оны ойланбай табады да, тоқалына бере салады. Мен біздің олигархтардың мандайы терлеп жұмыс істемей миллионер, миллиардер бола алатынына таңым бар. Миым жетпейді. Тіпті олардың өзі ғана емес, баласы мен немерелері де жұмыс істемейді. Бірақ ақшалы. Токсанға келген, өмір бойы ғылымға, ұлтқа еңбек еткен менің өзімде ондай ақша жоқ. Ал оларда қайдан келген ақша? Не салыққа төлемейтін, не халыққа төлемейтін байлықтарының сұрауы жоқ па?

Жас қазақ: Әртүрлі жолмен ай сайын миллион доллар табатын сол олигархтарыңызда қанағат, тойым деген бар ма?

М.Мырзахметов: Біздің заманымыздан бұрынғы 626 жылы Туранның ұлы патшасы өзі жомарт, өз дархан жан болыпты. Жүрген жерінде байлығын халқына шашып жүреді екен. «Мені ақи деп білдір. Ол менің жалпақ атым болсын», — деген. Ақи — жомарт жан деген сөз ғой. Патша өлген соң түрік қалаларындағы жастар «Біз де ақи боламыз» деп саудамен айналысыпты. Ақи құлықте айналыпты. Ол кезде түрік қалаларында ақша көп болған. Әлгі жастар тапқан ақшаларының аз бөлігін бала-шағасының несібесіне қалдырып, қалғанын түгелдей халыққа таратып береді. Қазір бізде де ақилар көп. Бірақ олар тапқан ақшасын түгелдей қойын-қоншына тыға береді, тыға береді. Бүгінгінің байында тойым жоқ. Қанағат жоқ. Ынсап жоқ. Себебі біздің ақилар құныққандар. «Ашыққаннан құныққан жаман» дейді. Мені осылардың тойымсыздығы қорқытады. Дүние-мүлкі шашылып, іріп-шіріп жатса да тоймайды. Шенеуніктің кедейі

Мен біздің олигархтардың маңдайы терлеп жұмыс істемей миллионер, миллиардер бола алатынына таңым бар. Миым жетпейді. Тіпті олардың өзі ғана емес, баласы мен немерелері де жұмыс істемейді. Бірақ ақшалы. Тоқсанға келген, өмір бойы ғылымға, ұлтқа еңбек еткен менің өзімде ондай ақша жоқ. Ал оларда қайдан келген ақша? Не салыққа төлемейтін, не халыққа төлемейтін байлықтарының сұрауы жоқ па?

жоқ. Құдды мемлекеттік қызметке жұмыс істеу үшін емес, баю үшін баратындай.

Жас қазақ: Бәлкім, мұның сыры мемлекетшіл тұлғалардың азығынан болар? Елін сүйген, өз мемлекетін жақсы көрген кез келген азамат өз Отанына зиян жасаудан арланса керек-ті?

М.Мырзахметов: Бізде қалр саясатынан өте үлкен қателік жіберілді. Яғни біз Сталиннің методын қолдандық. Ол билікке тек қана технократтарды алды. Технократтар ойланбайды, орындайды. Қоғамдық ғылым мамандарынан ешкімді қоймады. Қазір де солай. Шенеуніктердің дені — технократтар. Үкіметке қоғамдық ғылымның өкілін қою керек. Ол ойлана алады.

Иассауи бабамыз айтқан: «Ғалым екеудір: жан ғалымы, тән ғалымы. Жан ғалымы хазіретіне жақын тұрар, тән ғалымы нәпсі үшін қаладур», — дейді. Бізде сол тән ғалымдары салтанат құрған. Еуропалықтар «Жан ғалымы көзге көрінбейді, оны зерттегеннен не пайда?» деп, тән ғалымын қолға алды. Ғылымды өкірттіп тұрып дамытты, техниканы жетілдірді. Ақыр соңында рухани жақтан азғындап тынды. Қазір содан шығар жол таппай отыр. Олар рухани байлықты бізден алмаса, басқа жол жоқ.

Мағжан ЖҰМАБАЕВ:
Құшығыстан таң келеді, мен келем,
Көк күңіренеді: мен де көктей күңіренем...
Құшығыста ақ атын бір сызық бар:
Мен келемін, мен — пайғамбар,
Күн ұлы — деп өлең жазған.
Демек, еуропалықтарға рухани байлықты біз — қазақтар береміз. Негізі Абайдың ілімі бүкіл дүниені тәрбиелейді.

Жас қазақ: Сіз осыдан бірнеше жыл біздің газетке берген сұхбатыңызда: «Біз еуропалық ұлтқа айналып барта жатырмыз» деген едіңіз. Ал қазір «Еуропалықтарды біз тәрбиелейміз» деп отырсыз. Бұл қалай?

әңгіме көп. Қазақ «Қызға қырық үйден тыйым, қала берсе есіктегі күннен тыйым» деп бекер айтпаған. Есіктегі күн мен босағадағы құлдың да қызды тыйып ұстауға хақысы болған. Сондай ел едік қой! Біздің жас кезде «бұзылған қыз» деген сөзді естімейтінбіз. Әйел бұзылды дегенше, ел бұзылды дей бер. Оны түзеу қиын. Еркектер де онып тұрған жоқ. Жігіттердің бойындағы жалқаулық, нәпсіқұмарлық дендеп кеткен. Бұл тығырықтан шығаратын жалғыз жол — Абай.

Абай ілімін мектептен бастап жоғары оқу орындарының бәрінде оқыту керек. Шенеуніктерден мемлекеттік тілден емтихан алған сияқты Абай ілімінен де сынақ алу керек. Сонда ғана қоғам өз орнына келеді. Аябай бір кірген адам жаман жолға бара алмайды. Бұған менің көзім анық жеткен.

Жас қазақ: Әдебиетші ғалым болған соң, сізден тіл туралы сұрамау қисыныс болар еді. Латынға көшу қазақты рухани тығырықтан шығара ма?

М.Мырзахметов: Елбасымен төрт рет кездестім. Жамбылда бір кездесуде латынға көшу туралы әңгіме болды. Ол кісі «Біз ақырын-ақырын осы латыншаға көшуіміз керек», — деді.

Алдымен арабтардың әрпін алдық. Кейін оны төте жазуға айналдырдық. Оны тастай салып латыншаға көштік. Кейін кириллицаға ауыстық. Осының бәрінде үлкен саясат жатыр. Яғни қазақты мәңгірттендіру саясаты ғасырлар бойы жүруде.

Алфавитті қайта-қайта алмастырудың астарындағы тағы бір саясат түрік халықтарын бір-бірінен алшақтату еді. Бұрын түркі дүниесі біртұтас болған. Араб қарпін қолданған жылдары бір-бірімізбен тілмәшсіз тілдесіп, бір-бірімізді оқып, түсіне беретінбіз. Қазір ала-құла. Өзбекті қазақ, қырғызды түмық пен қарашай түсінбейді. Тілдерден күннің өзінде бірін-бірі оқи алмайды.

Голошечкин Сталинге жазған хатында «Бұлардың зиялы қауымы күшті. Бұларды бір-біріне айдап салу керек. Оқығандарының көзін жойып, жазуды екі рет өзгертіп жіберу керек. Сонда өткен тарихын оқи алмайды. Тарихын білмеу — құл болды деген сөз», — дейді. Соны қолданды.

Түріктер де, өзбектер де латыншаға асығыс келді. Біздің өзіміз байыппен қарап отырмыз. Соның өзінде шикі дүние көп. Мәселен, қазіргі бекіткен латын алфавитінде орыстың 3 әрпі жоқ. Ол неге керек? Біздің дыбыстық болмысымызда ол әріптер қана жеткілікті. Сонда тіліміз таза қазақшалаанады. Үніміз де өзгеріске түспейді.

Жас қазақ: Ғылымға көңіліңіз тола ма? Жазылып жатқан диссертация, қорғалып жатқан дипломдардың сапасы сын көтере ме?

М.Мырзахметов: Жоқ. Көңілім толмайды. Осы былықты жасаған адам — білім саласын басқарған әлдебір министр. Аты-жөнін, нені бүлдіргенін жұрт жақсы біледі. Министр болып тұрған кезінде менімен өлердей алысты. Мен оған «Аралас мектептерді жабайық. Қазақты құртқан сол аралас мектептер. Тіпті тарихта қазақты шоқындарың да осы аралас мектептер» дедім.

Аралас мектепті ең алғаш шығарған генерал-губернатор Кауфман. Ақмешітке барды. Қазақтың балалары бір бөлек, орыстар бір бөлек оқитын. Қазақтар орысша сайрап тұр. Бірақ сабақтан кейін орыс балаларына қосылмай бөлек ойнап жүрген. Осыны көрген генерал-губернатор «Қазақтар мен орыстарды бірге оқытыңдар», — дейді. Бір жылдан кейін келсе, қазақ-орыс қосылып, асыр салып ойнап жүрген. Содан кейін жаппай аралас мектептерді ашты. Мұндай идеяны орыстың миссионерлері де айтқан. Қазір бізде екі мыңға жуық аралас мектеп бар екен. Бұл Тәуелсіздігі тасқа жазылған ел үшін үлкен қасірет!

Білім саласындағы бүгінгі жүйе барымыздан айырды. Бұрынғы немістің жүйесі жақсы еді. Ғылыммен айналысатындар кандидаттық диссертация қорғайтын. Оның өзі талай сүзгіден өтуші еді. Комиссия мүшесінде мүйізі қарағайдай доктор, профессорлар отыратын. Ал қазір оңай. Кафедрада отырған

Жас қазақ: Қазіргі жазушы қауымның беделі қалай? Жазушылар одағының құрамында 700-ден аса қаламгер бар екен. Бірақ ұлттық қоғамдық мәселеге келгенде, соның ішінде жеті жазушы таппаймыз. Неге?

М.Мырзахметов: Жазушы беделі табына тапталып жатыр. Кім дуана, кім қайыршы? Ақын мен жазушы. Өйткені бағағдай кітап оқитын оқырманды шам жағып іздесеніз де таппайсыз. Бұрын «Жұлдыз» журналы қойшылардың

қонышында жүретін. 200 мың таралыммен шықты дейтін. Қазір қаламақы мен кітап шығару жүйесі тұралып тұр. Бұрынғы жазушылар бір кітабының қаламақысына бір пәтер алатын. Оның бірі жоқ қазір. Содан кейін ақшасы аз, қалтасы таяз, қарны аш адамда абырой болсын ба? Капиталистік қоғам жазушы түгілі, қарапайым адамды да аймайды.

Жас қазақ: Мекемтас аға, тоқсаннан астыңыз. Қаншама ауыр жылдарды басыңыздан өткердіңіз. Жалыныздан өшпейтін ең ауыр күн деп нені айта аласыз?

М.Мырзахметов: Ашаршылықты. Нәубет басталғанда мен 4 жаста едім. Шешем мені қолынан тастамай көтеріп жүретін. Станция мен ауылдың арасы 2,5-3 шақырым. Әкем ұста болатын. Аздап алтынымыз болды. Соны сатып күн көрдік. Кейін өкемізді бай-қулақ деп тұтқындады. Түрмеде жатып көз жұмды марқұм. Үйіміз еуропалық үлгіде салынған, едені тақтайланған жақсы үй еді. Өртеп жіберді. Үйдің ортасында тіреу болған. Әкем тіреудің бір жерін білдірмей ойып, соған алтын сақтайтынбыз. Үйімен бірге өртеніп кетті. Бәрі әлі күнге дейін көз алдымда.

Әкем түрмеде, ағайларым айдалып кеткен. Шешем, сегіз айлық қарындасым үшеуіміз қалдық. Талғажау қылатын тамақ жоқ. Бір күні шешем «Сендерге тамақ істеп беремін», — деп, қазанға қара тасты салып сақырлатып қайнатты. Қазанның қайнағанын күтіп жатып ұйықтап кетіппіз.

Ертесі нағашы жездеміні үйіне баратын болдық. Өріктісай деген жерде еді. Бақуатты тұратын. Екі ара сегіз шақырым. Тәнертен шыққанбыз. Ашып. Жыбырлап келеміз. Кеш батып көз байланғанда ауылға жақындадық. Қырсыққанда алдымыздан үш қасқыр салаң етіп шыға келді. Шешем байқұс шыр-пыр болып айғайлап, қолындағы тағмымен жаскап жатыр. Қорыққанымнан шешемнің көйлегінің астына кіріп кеттім. Қасқырлар жақындап келеді. Өлім мен өмір арасында шешем тез шешім қабылдады. Не мені, не қызды аман алып қалу керек. Құндақтай сегіз айлық қарындасымды қасқырларға қарай

Білім саласы осы жүйеге ауысқалы қалтасы қалың әкім-қара, шенеуніктер мен өнші-әртістер жаппай магистратура мен докторантураны оқуға көшті. Қауашағында білім жоқ, бірақ қалтасында PHD доктор деген таудай атағы бар. Бұл да бүгінгі білім жүйесіндегі былықтың бір көрінісі.

лақтырды да жіберді. Аш қасқырлар қызды бас салып, таласып жатқанда мені алып сайға қарай қашты. Ауылға 500 метр ғана қалған екенбіз. Алдымыздан адамдар шықты. Не болды деп шулап кетті. Айттық. Еркектер аттарымен

шауып кеткен. Барса, қыздың шашы ғана қалыпты. Егер әлгі аш бөрілер қарындасым алданбағанда, бөрімізді жеп қояр еді. Ана үшін қандай қиын шешім болды екен?! Сондай қысқа сәтте санада ұлды, әулетті сақтау керек деген идеология болған ғой. Қазіргі жас аналарда ондай идеология түгілі, ой да жоқ шығар. Біздің бастаман сондай ауыр да, азапты күндер көп өтті. Тоқсаннан астам ғой. Ғұмырнамалық кітап жазып жатырмын. Осының бәрін кіргіземін. Болашақ ұрпақ оқып, қажетіне жаратар.

Жас қазақ: Көпті көрген ақылгөй қария ретінде айтыңызшы, болашақтан не күтесіз?

М.Мырзахметов: Мен болашаққа сенетін адаммын. 2020 жылы қазақтардың үлесі 90 пайызға жуықтайды. Қазақ тілі өздігінен үстемдік алады. Ақылды жоқтар баласын орысша оқытып жатыр. Олар өкінеді. Орыс тілі қайтадан қалпына келе алмайды. Қазақстан үшін мемлекеттік тіл де, ресми тіл де қазақ тіліне айналады. Ал ағылшын тілін өркендетіп, әлем тілі, техника тілі ретінде пайдаланатын боламыз.

Жас қазақ: Айтқаныңыз келсін. Әңгіменізге рахмет!

Жарас КЕМЕЛЖАН

Табиғат

Жайық жылап жатыр. Бір көздері атақты композитор Илия Жақанов ағамыз «Ақ өрке – Ақ Жайық» деп өнге қосқан Жайық дәл бүгінгі күні құрып бітудің аз-ақ алдында тұр. Мамандардың осы тақырыпты қозғап, дабыл қаққандарына да талай уақыт өтті. Бірақ мәселе сол күйі.

киындыларында сақталған бұл фактінің заманауи Индер жайлаған қазіргі өзенге түк қатысы жоқ. Себебі жартылай кебуге айналған Индердегі өзенді бүгінде жартылай жаяу жүріп өтуге болады. Экологтардың айтуынша, соңғы жиырма жылда Жайықтың деңгейі 2,5 есеге дейін азайған. Жағдай осылай жалғаса берсе, экологиялық, сонымен бірге экономикалық, әлеуметтік апаттың орын алуы ғажап емес.

Себебі сарапшылар Жайықты құтқарып қалмасақ, экожүйенің толықтай өзгеру қаупі барын айтуда. Мамандардың өзі «Тұрғындардың ауыз суы аз, ауыл шаруашылығы объектілерінің суы аз, ауыл шаруашылығы объектілерінің суы аз, ауыл шаруашылығы объектілерінің суы аз» сияқты мәселелерді айтпағанның өзінде, өзен балық шаруашылығының локомотиві мәртебесінен мүлде айырылуы мүмкін», – дейді. Рас, Атыраудың жергілікті билігі Жайықтың, сонымен бірге Қиғаш өзендерінің табанын тазалап, түбін тереңдету жұмыстарын қолға алды. Бірақ жұмыс бар. Бірақ мамандар Жайықты құтқару жолында өзен арнасын суландыру жұмысы да атқарылуы керек деп есептейді. Инженер-гидротехник Мәскеубай Шортабаев: «Осыдан біраз жыл бұрын бастауы Ресейде жатқан Жайықтың ескі арнасын суландырудың техникалық-

Алдағы қысқы маусымда Шымбұлаққа келушілер саны артады. Өйткені тау қойнауы жергілікті тұрғындардан басқа Алматы қонақтарын да қызықтырып отыр. Бұл туралы Ресейдегі «Роза Хутор» курорты Бас директорының халықаралық қатынастар және туризм бойынша орынбасары Сергей Хворостяный бірқатар бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерімен кездесуде хабарлады.

Быттыр екі курорт арасында достық қарым-қатынас орнап, тиісті құжатқа «Роза Хутор» ЖШС бас директоры Сергей Бачин және «Chimbulak Development» ЖШС бас директоры Ержан Еркінбаев қол қойған болатын. Екіжақты келісім аясында былтырғы жылдың өзінде екі курорттың әлеуетін арттыруға арналған бірнеше іс-шаралар өтті. Достық қарым-қатынасты әрі қарай дамытуға келген «Роза Хутор» курортының өкілі С.Хворостяный болашақтағы жоспары мен нақты өткізілетін арнайы шараға тоқталды. Ол: «Роза Хутор» курорты Сочидегі олимпиадалардан кейін пайда болды. Курорттың жұмысы атаулы жарыс біте салысымен қайта жанданды. Бізде жылдың барлық мезгілінде де қызмет көрсету сапасын арттыру көзделген. Көп ел тау-шаңғы курорты тек қысқы мезгілде ғана жанданалы деп ойлайды. Бізде қыста да, жазда да демалысты тиімді өткізуге болады. Халықаралық туризмді дамыту бөлімінде қызмет ететіндіктен, өзге мемлекеттермен қарым-қатынас орнату, олармен туризмді дамытуға бағытталған жоспарларды бірге іске асыру – менің басты бағытым. Быттыр екі курорт арасында орнаған келісім нәтижесінде біздің демалушылар Шымбұлақ туралы, қазақстандықтар «Роза Хутор» туралы ақпаратпен танысты. Биыл наурыз айында «Роза Хуторда» «Шымбұлақ» күндері ұйымдастырылды. Киіз үй орнатылып, келушілер қазақтың ұлттық асынан

ЖАЙЫҚ ЖОҒАЛЫП БАРАДЫ

Осыдан біраз бұрын Атыраудағы «Атпресс» ақпараттық агенттігі «Ақ Жайықты аялайық!» атты акцияны қолға алды. Жәй бір реттік емес, сериялық сапар нәтижесінде түсірілген суреттердегі картина осылай жалғаса берсе, Ақ Жайық та Аралдың тағдырын қайталайды... Мәселен, Индерборды мысалға алайық. Бір кездері Ақ Жайық арқылы нақ осы Индер ауданының орталығынан тонналап руда тасымалданды дегенге қазір сену қиын. Тарихи кітаптар мен газеттің ескі

Хасан КАМАШЕВ,
Қазақстанның еңбек сіңірген геологы:

Жайық бір ғана Атыраудың, тіпті Қазақстанның шеңберінде шектеліп қалатын мәселе емес. Бұл істі Қазақстанмен бірге, Ресейдің үкіметі де бірлескен өрі көшенді жұмыс нәтижесінде шешуі керек. Қазіргі кезде Жайықты құтқарудың бір-ақ жолы бар. Яғни Жайықтың қорын су қоймалары арқылы толықтыру. Бірақ бұл мәселе ашық тұр. Жайықты қазір құтқармасақ, бұл жағдай енді күллі планетаның мәселесіне айналады.

экономикалық негіздемесін жасаған болатынбыз. Зерттеу жұмысының нәтижесі Жайыққа келетін судың азаюына жағалаудың бұзылуы да кері әсер еткенін көрсетті. Қазіргі кезде өбден ластанған Жайық арнасын өзгертіп жатыр. Жайықтың көптеген арнасы құрғап қалды. Бұл жағдай ауыл шаруашылығының дамуына кері әсерін тигізуде. Сонымен бірге өзеннің жасыл белдеуі – кезіндегі сынсыған тоғай құрып бітудің аз-ақ алдында тұр. Ендігі кезекте өзен алқабын жасанды жолмен сумен толтырудан басқа амал жоқ», – дейді. Осыдан екі жыл бұрын Қазақстан мен Ресей Жайыққа байланысты үкіметаралық құжат қабылдады. «Жайық өзенінің трансшекаралық экожүйесін сақтау бойынша келісім» деп аталатын бұл құжат бойынша әзірге нақты қандай қорғау шараларының қолға алынғанын ешкім тап басып айта алмайды. Бірнеше мемлекетті қиып өтетін трансшекаралық өзенді құтқаруға кім және қашан бел шеше кіріседі? Ол жағы әзірге белгісіз...

Баян ЖАНУЗАКОВА,
Атырау облысы

ШЫМБҰЛАҚ ШЫНЫҚТЫРАДЫ

Күретамыр

ЕКІ ҚОЛҒА – БІР КҮРЕК

Түркістан облысында «Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017–2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы» сәтті іске асырылып жатыр. Биыл осы бағдарлама аясында аймақта 71 828 адамды жұмыспен қамту көзделген. Ал 1 шілдеге дейін 33 264 адам жұмыс тауып үлгерген. Бұл бөлінген жоспардың 46,3 пайызы екен. Шаруаны шатқаяқтатпай, істі тезірек ілгерілету үшін қомақты қаржы да бөлінді. Айталық бағдарламаны жүзеге асыруға 15 573 078,4 мың теңге қарастырылса, қазір оның 4 554 546,2 мың теңгесі тиісті адамдардың қолына тиген.

Түркістан облыстық жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасының еңбек рыногының индикаторын талдау және жұмыспен қамту бөлімінің басшысы Зәуреш Қадірованың айтуынша, бағдарламада көзделген қаражаттың басым бөлігіне жауапты әкімшілер – кәсіпкерлік және ауыл шаруашылығы басқармалары, қаржы институттары арқылы шағын несиелеу және грант берумен айналысады. Негізгі бағдарлама үш бағыттан тұрады. Бірінші бағыт бойынша 8437 адамды оқуға жіберу жоспарланған (бағдарламаға қатысушыларды техникалық және қысқа мерзімді кәсіптік оқумен қамтамасыз ету). Техникалық және кәсіптік білімі бар кадрларды даярлауға 9-11 сынып бітірушілер, кәсіптік білімі, белгілі бір мамандығы жоқ 3704 азаматты оқуға жіберу көзделген. Оқу алдағы қыркүйек айынан басталады. Ал қысқа мерзімді кәсіптік оқуға 4733 адамның 638-і жіберілген (13,4%). Екінші бағыт – жаппай кәсіпкерлікті дамыту бойынша 2902 адамды оқыту жоспарланған. Оның ішінде 1320 адам «Бизнес-Бастау» жобасы аясында кәсіпкерлік негіздерін оқуға тізімге алынса, нақты 1376 адам білімін жалғастыруда. 1186 азамат оқуды аяқтап, арнайы сертификат алған.

Сонымен қатар 1275 адамды шағын несиелеумен қамтамасыз ету жоспарланса, оның ішінде 244 азаматқа шағын несие берілген. 1422 грант беру жоспарланса, нақты 209 адам грант алған. Үшінші бағыт – халықты жұмыспен қамтуға жәрдемдесу және еңбек ресурстарының үткірлігі арқылы еңбек нарығын дамыту. Осы мәселе бойынша 57029 адамның 30797-і жұмыспен қамтылды. 43557 кісінің 18375-і жұмыс істеп жатыр. Бұл мәселе аймақтарда қалай іске асып жатыр? Осы төңіректе ой өрбіткен Зәуреш Төребекқызы: «Бағдарламаның

басым бағыттары бойынша жұмысты тиімді ұйымдастыруда Сайрам және Отырар аудандық жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар орталықтары алда келеді. Олар мемлекеттік бағдарламаны тиінікті орындауда ерекше көзге түсіп тұр. Қазығұрт, Созақ аудандарындағы аталған бөлімдердің жұмысы да жинақы», – дейді. Ал Отырар аудандық жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар орталығының директоры М.Амангелді қысқа мерзімді қайта даярлау курсына – 130, кәсіптік оқытуға 150 тұрғын жіберілгенін айтты. Олар қазір ел арасында аса зәру қазандық қондырғысының операторы, ветеринарлық санитар, тракторшы-машинист, шаштараз, электр және газ дәнекерлеуші сияқты мамандықты меңгереді. Колледжде 20 адам тракторшы-машинист, дәнекерлеуші мамандығын меңгеріп шығады. Жаппай кәсіпкерлікті дамыту мақсатында «Ауыл шаруашылығын қолдау қоры» арқылы өтінші берген 50 азаматтың 18-і несие берілді. «Қаратау» қаржылай көмек қорынан 19 тұрғын 72,2 миллион теңгенің замын алыпты. «Еңбек етсең – емерсің» демекші, «Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы» арқылы тұрмысын түзеп, табысын арттырып жатқандар уақыт өткен сайын көбейіп келеді. Дүкен, сәулелік салонның, тігін шеберханасын ашып, қазір жұртқа танылғандар жеткілікті. Енді өзге аудандар да осындай игілікті істен шет қалмауы керек.

Жалыра ҚОЖАХМЕТ

Мақпал НОҒАЙБАЕВА

дәм татты. Шымбұлақтың фотокөрмесі өтті», – делі. Ресейлік өкілдер Шымбұлақты таныту бойынша арнайы жиындардың алдағы уақытта да ұйымдастырылатынын айтып өтті. Екі курорт арасында туризмді дамыту бойынша басқосулар жиі өтетін болады.

Сандар сөйлейді

КИЕЛІ ЖЕРГЕ ҚОНАҚ КӨП

Түркістан туризмі жылдан-жылға жанданып келеді. Биыл 7 айда тарихи – танымдық туризм бағытына келушілердің қатары былтырғыдан көп. Отырар ауданындағы Арыстан баб кесенесі мен Түркістан қаласындағы Х.А.Йассауи кесенесіне, емдік-сауықтыру туризмі бағытында Сарыағаш ауданына қонақтар көп келген. Облыс әкімдігі тарапқан мәліметке сәйкес, жалпы туризм саласын дамыту 3 бағытта жүргізілуде. Біріншісі, өңірдің туристік әлеуетін маркетингтік ілгерлету. Одан

кейін туристік инфрақұрылымды дамыту. Үшіншісі – туристік қызмет көрсету сапасын арттыру. Өңірдің туристік әлеуетін туристік нарықта жылжыту мақсатында биыл 6 айда 14 іс-шара ұйымдастырылып өткізілді.

Арыстан баб кесенесі – **351 459** адам

Х.А.Йассауи кесенесі – **720 624** адам

Сарыағаш емдеу-сауықтыру орталығы – **51 020** адам

Әлем елдерінің өткен тарихына көз жүгіртсек, сол заманның дәулеті асып-тасыған халқында құл ұстау туралы түсінік болған. Бұл – адамзат тарихындағы қанаудың ең көне түрі. Сол сияқты Еуропа, Америка елдерінде қара нәсілді жандарды кемсітіп, құл ретінде сату кеңінен белең алған.

Бұл проблема уақыт өте келе арнайы халықаралық келісімдер арқылы шешілді. Дегенмен, бүгінгі дамыған заманда адам ұрлап сату оқиғалары әлі күнге дейін жиі кездесіп тұрады. Ал бұл мәселе біздің елде, оның ішінде астанамыз Нұр-Сұлтанға қалай шешіліп келеді? Адам қауіпсіздігі қаншалықты қамтамасыз етіліп отыр?

Елімізде құқықбұзушылық пен қылмысты болдырмауды қамтамасыз ету – мемлекеттің, сол сияқты құқық қорғау органдарының алдына қойған үлкен міндеттердің бірі. Осы мақсатта Елордада қылмыстың алдын алу, адамның құқығын аяқасты етпеу бойынша арнайы іс-шаралар, одан бөлек, түсіндіру жұмыстары, конференциялар мен жиындар өткізіліп тұрады. Қала мектептерінде полиция басқармасының бастамасымен тәртіп сақшылары түрлі дәрістер өткізіп, онда қылмыскерлерден қалай қорғаны керектігі, қиын жағдайға тап болған адамның сол сәтте не істеу керектігі толығымен үйретіледі.

АДАМ ҚАУІПСІЗДІГІ – БІРІНШІ ОРЫНДА

Еліміздегі әрбір азаматының ролі заңда нақты көрсетілген. Нақтырақ айтар болсақ,

1995 жылы 30 тамызда қабылданған Конституцияның 1-бабында айтылғандай, «Қазақстан Республикасы өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы – адам және адамның өмірі, құқықтығы мен бостандықтары». Осылайша адам өмірінің қауіпсіздігі Ата заңымызда айрықша көрсетілген.

Еліміз әрбір азаматының қауіпсіздігі үшін, тіпті өзге елдерде де жауапты әрі оған кепілдік береді. Ал адам саудасымен күресетін бірнеше халықаралық шарттар мен келісімдер бар. Солардың бірі ретінде Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас ассамблеясының 1948 жылы 10 желтоқсанда қабылдаған «Адам құқықтарының жалпы декларациясы туралы» Заңын ерекше атап өтуге болады. Декларацияның 4-бабында былай делінген: «Ешкім құлдыққа немесе еріксіз жағдайда ұсталуы тиіс емес; құлдықтың және жұмысшы сатудың барлық түріне рұқсат жоқ». Міне, осы заң арқылы елімізде, сондай-ақ астанамыз Нұр-Сұлтан қаласында адам саудасына «нәлдік төзімділік» орнағанын көруге болады.

Осыдан бірнеше жыл бұрын Нұр-Сұлтан қаласында адам саудасына қарсы симуляциялық жоба іске қосылған еді. Елордада бас прокуратура жанындағы құқық қорғау органдары академиясының базасында жүзеге асырылған бастама Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымынан да қолдау тапқан. Бұл туралы ЕҚЫҰ-ның Адам саудасына қарсы күрес жөніндегі арнайы өкілі Мәдина Жарбосынова: «Біз өз көмегімізді ұсынуда дайынбыз. Адам саудасымен тиімді күресу үшін Бас

ҚАУІПСІЗ ҚАЛАНЫҢ ҚАМЫ

прокуратура жанындағы құқық қорғау органдарының академия базасын кеңейтіп, заманауи технологиямен жабдықтау қажет. Италияның Виченца қаласында осындай жоба бұрыннан бар. Өйткені Жерорта теңізімен Еуропаға заңсыз өтетін босқындар көбіне құлдық құрбанына айналып жатады», – дейді.

Бұдан бөлек, қалада iKomek 109 қалалық мониторинг және жедел әрекет ету орталығының құрылғанын ерекше айта кеткен жөн. Орталықтың жұмыс істегеніне небәрі бір жарым жыл болғанмен, ТМД елдері арасында үздік бастама ретінде мойындалды. Қазір орталықтың иелігінде қала бойынша бытыр 6 мың камера болса, ал биыл оның саны 8 мыңға жетті. Бұл адам өміріне төнген қауіптің алдын алады. Осыған қатысты түсініктеме берген iKomek 109 орталығының басшысы Жаннат Дүбірова бізге берген сұхбатында: «Қала бойынша қазір 50 мың камера бар. Қазір сол камераның бәрін іске қосуды жоспарлап отырмыз. Арнайы жұмыстар басталып та кетті. Егер осы мақсатымызға қол жеткізсек, адам өмірінің қауіпсіздігін, әлем елдерінде жиі кездесіп жатқан адам саудасының, сол сияқты кез келген заңбұзушылықтың алдын алып, Елорда тұрғындары өміріне алаңдамас едік. Қауіпсіздік барынша нығая түседі», – деді.

ҚЫРАҒЫ КАМЕРА КҮЗЕТЕДІ

Жоғарыда айтқанымыздай, адам саудасы уақыт өте келе жойылуға. Дегенмен, біздің қоғамда кісі құқын шектеу, адам сату ұшырасып қалады. Мұндай жағдайға негізінен халықтың әлеуметтік жағынан қамтамасыз етілмеген бөлігі тап болып жатады. Осы орайда соңғы жылдары Елордада «Сергек» камералары орнатылғанын ерекше айта кеткен жөн. Заманауи камералардың бір ерекшелігі – ол жол ережесін ғана емес, жұртшылықтың да қауіпсіздігін үнемі назарда ұстайды. Елорда аумағындағы алдыңғы жылы көше

кылыстарында, сол сияқты ойын-сауық орталықтары, театр, спорт алаңдары, музей секілді жұртшылық көбірек шоғырланатын жерлерде 13000 камера қолданысқа енгізілген болатын. Ал 24/7 режимінде тоқтаусыз жұмыс істеп тұрған аппараттардан түскен бейнематериалдар тіршілік қызметін кешенді қамтамасыз ету жүйесі мен Нұр-Сұлтан қаласы полиция басқармасының жедел басқару орталығына қарасты ахуалдық орталықтың бақылауына жіберіледі. Осының бәрі қала тұрғындарының қауіпсіздігі үшін жасалып отырған жағдай.

ЖОҒАЛЫП КЕТУГЕ ЖОЛ БЕРІЛМЕЙДІ

Бас прокуратураның құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің хабарлауынша, 2017 жылдың төрт айында 817 адам із-

Жаннат Дүбірова

түсіз жоғалып кеткен. Жоғалғандардың ішінде 141-і бала бар. Осындай жағдайлар бәрімізден сақтықты қажет етеді.

Сөз соңында айтармыз, әлемде тауарларды заңсыз жолмен сататын «қара нарық» деген түсінік бар. Жоғалған жұрттың көбі осы тәсілмен құлдыққа сатылады. Әлемдік деңгейде адамға бостандық берілгенмен, кейбір қарантөтілер оған тұсау болып отыр. Алайда полиция қызметкерлері кез келген тосын оқиғалардың алдын алып, адамдардың жеке қауіпсіздігін қорғауда алда келеді.

Нұр-Сұлтан еліміздегі қауіпсіз қала болып есептелгенмен, кім болса да айналасына «бір шоқып, екі қарағаны» жөн. Бұл тұрғыда тәртіп сақшыларына көшелердегі камералар көмекші қызметін атқарып отыр. Бұл құрылғылар көбейген сайын Елорда еліміздегі тыныш, жайлы әрі қауіпсіз бола түседі.

Ғабиден ДОСЖАН

Сұхбат

Соңғы кездері елімізде, оның ішінде Елордада көпбалалы отбасыларға әлеуметтік көмек көрсету дұрыс жолға қойылды. Аз қамтылған шаңырақтарға бағытталған нақты қолдау шараларының нәтижесі бірден байқалады. Алайда көпбалалы аналар әкімдікке неге келе береді? Шын мәнінде, олар көтеріп отырған сұрақтардың жауабы кімде? Бұл мәселе төңірегінде Нұр-Сұлтан қаласы жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау басқармасының басшысы Сәуле Нұрғожинаны сөзге тартқан едік.

Сәуле НҰРҒОЖИНА:

БІЗГЕ ӘРБІР ОТБАСЫ ҚЫМБАТ

– Атаулы әлеуметтік көмек бойынша жұмыстар атқарылып жатқаны белгілі. Алайда астана бойынша қанша отбасы қажетті деңгейде көмек алып отыр?

– Елорда бойынша сәуір айынан бері жана форматтағы атаулы әлеуметтік көмек 5 500 отбасыға берілуде. Осы шаңырақтарда 33 000 мың адам бар. Соның ішіндегі 3 114 отбасы көпбалалы отбасы санатына жатады. Оларда адам саны 20 мыңға жуық. 8 наурызда 14 473 көпбалалы анаға бір реттік ақшалай жәрдемақы берілді. Бұл отбасылар қаладағы қоғамдық көліктерде тегін жүре алады. Бұл да үлкен көмек деп ойлаймын.

– Әлеуметтік жәрдемақылар төлене бастаса да, әкімдік ғимаратына әйелдер жиі баратынын байқаймыз. Сонда бұл кісілердің талабы не, неге көңілі толмайды?

– Біріншіден, әкімдікке келіп жүрген әйелдердің ішіндегі негізгі ұйымдастырушылар қала әкімінің, орынбасарларының қабылдауында бірнеше рет болды. Біздің басқармаға да бас сұғып тұрады. Бүгінде қала әкімдігінің ғимаратынан азаматтарды қабылдайтын арнайы кабинет ашылды. Оларға құқықтық кеңес беріліп, мемлекеттен көмек алудың мүмкіндіктері түсіндірілді. Көмекке шын мұқтаж азаматтар башылық. Оларға заң аясында тиісті көмектер көрсетілді. Азық-түлік алуға, балаларын киіндіруге, балабақшаға төлей алмағандарға жәрдем берілді.

Сонымен қатар қабылдауға келген азаматтардың арасында атаулы әлеуметтік көмек бойынша ақпараттар жеткіліксіздігін айтқандар да болды. Сол себепті жақында жәрдемақыны қалай алу керектігін қалалық «Астана ақшамы» және «Вечерняя Астана» газеттеріне жарияланды. Ол жерде барлық мәселе рет-ретімен инфографика арқылы түсіндірілді. Тізімде тұрған әлеуметтік жағынан аз қамтылған, мүмкіндігі шектеулі балалар тәрбиелеп отырған, көпбалалы отбасылардың барлығына сол газеті тегін тараттық. Сондай-ақ әлеуметтік желілердегі парақшаларымызда барлық ақпарат орналастырылған.

Екіншіден, жыл басында әлеуметтік жәрдемақылар бойынша бірнеше талап қойылды. Көмекке шын мұқтаж азаматтар атаулы әлеуметтік көмектің арқасында тұрмыстық жағдайларының түзелгенін айтуда. Мемлекетке рахмет айтып жатқандар өте көп. Шындығын айтар болсақ, «қырық кісі бір жак, қырық кісі бір жак» болып отырған жай бар. Шын мәнінде, халықтың тұрмысына оң ықпалын тигізген көмек болды деуге негіз бар.

Үшіншіден, сіз айтып отырған әйел азаматтардың ішінде негізсіз талап қойып, әкімдік қызметкерлерін заңсыз жолмен жеке бастарының мәселелерін шешуге итермелейтіндер бар. Нақты айтқанда, 14-15 әйел азамат бар. Олар 15-20 миллион теңге несиеcін жауып беріп талап етеді. Заңсыз болса да баспана алып беруді талап етеді. Өзіңіз білесіз, қалада 40 мыңнан аса адам баспана кезегінде тұрғаны жиі айтылады. Әкімдікке келіп айғайлағанның бәріне пәтер берілсе, сонда әділдік қайда? Біз құқықтық мемлекет емеспіз бе?! Заң – бәрімізге ортақ. Осыны айтып, мән-жайды қанша түсіндірсек те «Егер шешпесендер, біздің чаттарымызда әйелдер көп. Қажет болса 200-300 әйелді көшеге шығарамыз», – дейді сол топтардың админдері. Яғни жеке басының проблемаларын әкімдікті қорқытып-үркіту арқылы шешкісі келеді. Бұл – қылмыс, заңға қайшы деп білемін.

– Сұхбатыңызға рахмет!

Сұхбаттасқан
Жамбыл ҚЫРҒЫЗБАЙ

Тапсырма

Нұр-Сұлтан қаласында мүмкіндігі шектеулі азаматтардың ел қатарлы еңбек етіп, өз мүмкіндіктерін барынша оңтайлы пайдалануға жол ашылып жатыр.

Айталық жыл басынан бері 352-ден астам азамат әлеуметтік жағынан қорғау шараларымен қамтылып, оның ішінде 324 адам тұрақты жұмысқа орналастырылды. 352 азаматтың 56-сы тұрақты жұмысқа орналасса, 236 азамат қоғамдық жұмысқа жіберілген. Қалған 22 мүмкіндігі шектеулі жан әлеуметтік жұмыс орындарында қызмет етуде. Сондай-ақ 10 жоғары оқу орнының түлегі «Жастар практикасы» жобасы бойынша алғаш рет тәжірибе жинақтауда. 27 азамат тігінші, дәнекерлеуші, анимация және бейнеграфика, тігінші, аспаз мамандықтары бойынша

қысқамерзімді курстан өтуде. Оқуын сәтті тәмамдаған бір азаматқа жаңа бизнес-жоспарын жүзеге асыру үшін 100 АЕК көлемінде грант берілген.

Халықты жұмыспен қамту орталығы еңбекке қабілеті бар мүмкіндігі шектеулі барлық азаматтарға жұмыспен қамту саласында мемлекеттік қызметтер түрін ұсынып отыр. Оның ішінде жұмыспен қамтуға ықпал ету, кәсіби даярлау, жұмыспен қамтудың белсенді шараларына қатысу, жаңа бизнес-жоспарын дамытуға грант бөлу, арнайы жұмыс орындарын құру бар.

Әйтсе де, осы санаттағы адамдарды жұмыспен қамтуға байланысты талдау бойынша, қалада жұмыс берушілер 2-ден 4 пайызға дейінгі мөлшерде жұмыс орындарының квотасын сақтамағаны анықталды.

Бұл туралы Нұр-Сұлтан қаласы әкімдігінің жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау басқармасы басшысының орынбасары Б.Ғарифуллин: «Жұмыс берушілерді еңбекке қабілетті азаматтарды жұмыспен қамтамасыз етіп, оларға сәйкесінше жұмыс орнын жасақтап беруді ұсынамын. Аталған квотаны орындамағандар әкімшілік жауапқа тартылады. Бірақ дәл осы сұраққа келгенде салынатын айыппұл емес, азаматтық жауапкершілік басты орында тұруы қажет», – деді.

Жолдасбек
ӘШІМХАНҰЛЫ

Жоба

Елімізде Жастар жылы жан-жақты атап өтілуде. Осыған орай, Ұлттық кәсіпкерлер палатасы Түркістан облысында маңызды шаруаны қолға алып, нарық жолында өзінің бағытын айқындауға ықыласты, келешекте табысқа көнелгісі келетін жастарға қолдау көрсетуді қолға алды. «Жас кәсіпкер» деп аталатын оқу жобасы ел ауқымында тиімділігін көрсеткен «Бастау» жобасы аясында іске асырылады. Мұнда іш пыстыратын дәрістер оқылмайды және ескірген деректер пайдаланылмайды. Шынайы кейстер және үздік бизнес-тренерлер ұсынған шеберлік сабақтары, сондай-ақ кәсіпкерлік ортаға терең бойлау бар. Мұның өзі кәсіпкерлікпен айналысуға құштарлық білдірген жастардың заманауи білім алып, шаруасын дөңгелетіп әкетуге дөңкер болмақшы.

«ЖАС КӘСІПКЕР» – ЖАСТАРҒА КӨМЕКТЕСЕДІ

Осыған байланысты пікір білдірген Ұлттық кәсіпкерлер палатасының Түркістан облысы бойынша филиалының қаржылай емес қолдау бөлімінің басшысы Жанна Тілеубекова бізге былай деді: «Бұл жоба Түркістан қаласы мен аудандарда қолға алынды. Айта кетсем, аталған бағдарлама «Бастау» жобасының негізінде 18-29 жас аралығындағы қыз-жігіттерге бағытталған. Жобаға қатысқан қыз-жігіттер өздерінің іскерлік дағдыларын дамытып, сонында бизнес жоспар жасап шығады. Сол бизнес жоспарлары арқылы жастар өз бизнесін ашуға және грант түрінде бастапқы 200 АЕК (505 мың теңге), 8000 АЕК-ке дейінгі жеңілдетілген несиеден жылдық 6 пайызбен алады. Барлық қатысушыларға 19 753 теңге шәкіртқы төленеді. Жоба өңірдегі 15 ауданды қамтиды. Арнайы сыныптар ашылған, жастар сол жерде оқытылады».

Айта кететін жағдай, «Жас кәсіпкер» жобасының екінші кезеңі ағымдағы жылдың 21 тамызында басталды. Бүгінде жобаның екінші кезеңіне құжаттарды қабылдау жұмыстары жүргізілуде. Оның мақсаты да 18-29 жас аралығындағы NEET категориясындағы жастар, жас кәсіпкерлер, мектеп, колледж және университет түлектері, жастар және аз қамтылған көпбалалы отбасылар, еңбекке жарамды мүгедектердің білімін толықтыру, жеке шаруа бастауына түрткі болу.

- Бағдарламаның міндеттері:**
- * жастарды кәсіпкерлік қызметке жаппай тарту,
 - * келешегі бар кәсіпкерлік идеяларды іріктеу және қолдау,
 - * бизнес жүргізу үшін практикалық оқыту және дағдыларды иеру,
 - * жастар арасында кәсіпкерлік қызметті дәріптеу, ауылда және қалада бизнес ортаны қалыптастыру.

Оқыту облыстың барлық ауданында ҰҚП әзірлеген материалдар негізінде тәжірибелік тапсырмалар, кейстер, іскерлік ойындарды қолдана отырып, кәсіпкерлік қызметті нарықтық экономика жағдайында жүргізу

кезінде белгілі бір ұғымдар мен құзіреттер шеңберін жүйелеу арқылы өтеді. Жобаға қатысу үшін жастар мынадай құжаттарды тапсыруы қажет: жеке куәліктің көшірмесі, мекен жай анықтамасы (*egov.kz*) және жобаға қатысу өтінімі. Сондай-ақ толығырақ ақпарат алу үшін «Атамекен» ҚР ҰҚП байланыс орталығы – 1432 (еліміз бойынша қоңырау шалу тегін), Түркістан облысы бойынша +7 (725) 3398 98 (*ішкі байланыс – 7715*) кез келген жас хабарласа алады.

Осымен бірге «Бастау» деп аталатын бір айлық оқыту жобасы да бар. Бұл жоба аясында облыс бойынша 1320 ауыл тұрғыны оқытуды үшінші кезеңін тәмамдап, өз бизнес жоспарларын облыстық комиссия алдында қорғап шықты.

Иә, уақыт ешкімді де күтіп тұрмайды. Сондықтан елімізде қолға алынып жатқан осындай тың бастамалардан жастар құр қалмауы тиіс. Ал түркістандық қыз-жігіттердің өміріне өзгеріс әкелген «Жас кәсіпкер» жобасы сол аймақтағы азаматтарға адал еңбекпен ақша табуды үйретумен қатар, еліміз экономикасының өркендеуіне нақты үлес қоса алатын еңбек адамдарының қатарын толықтырмақ.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстан Республикасының сайланған Президенті қызметіне ресми кірісу рәсіміндегі сөйлеген сөзінің 10 бағытын жастарға қаратып айтқаны белгілі. Онда Қ.Тоқаев Жастар жылында «Жастар – ел тірегі» арнаулы жобасы табысты өтіп жатқанын айтумен бірге, келешек иелері үшін «Жас кәсіпкер» бизнес бастамалар жобасының қолға алынғанын да құлаққағыс жасады. Осы арқылы қыз-жігіттерді жұмысқа орналастыру бағдарламасы жасалады.

Түркістан облысында қолға алынып жатқан жастардың жүрегінен орын алатын жақсы жобалар оларды келешекте табысқа кенелуге ұмтылдырады. Өмірден өз жолын табуға мүмкіндік беретін «Жас кәсіпкер» оқу жобасы – игілікті істің бірі де бірегейі.

Жөн екен!

Түркістан облысында кәсіпкерлікті дамыту, жергілікті тұрғындарды осы салаға оқыту мен дағдыландыру, өз бизнестерін бастауға қолдау көрсету шаралары қызу қолға алынууда. Бұл тұрғыда кәсіп иелерін тиімді салаларға тарту мақсатында нақты жұмыстар жүргізілуде. Оның ішінде халыққа қажетті қарапайым заттар өндіру мәселесі бірінші орынға қойылып отыр.

Осы орайда Шымкент қаласында Түркістан облысы әкімінің орынбасары Мейіржан Мырзалиевтың басшылығымен «қарапайым заттар экономикасын» дамыту шеңберінде басым жобаларды жеңілдетілген несиелеу бағдарламасын жүзеге асыру мониторингі бойынша аймақтық жобалық кеңсенің отырысы өтті.

ҚОЛДАУ КӨРСЕТІЛЕДІ

Өңірлік жобалық кеңсенің отырысына екінші деңгейлі банктердің басшылары мен «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның Түркістан облысы бойынша филиалының басшысы қатысты. Жиын барысында екінші деңгейлі банктердің өкілдері бағдарламаның іске асырылуы туралы баянлады. Сондай-ақ кейбір банктердің төмен белсенділігіне және бағдарламаның әлеуетті

палатасына ЕДБ және басқа да мүдделі мемлекеттік органдар мен ұйымдармен бірлесіп, кәсіпкерлердің өтінімдерін жедел қарау және өңдеу үшін жұмыс тобының

отырыстарын өткізуді қамтамасыз етуді тапсырды. Сонымен қатар Шымкент қаласында ЕДБ қатысуымен апта сайын жобалық кеңсенің отырысымен өткізу туралы шешім қабылданды.

Мейіржан Мырзалиев кәсіпкерлер палатасына және Түркістан облысының кәсіпкерлік және индустриалды-инновациялық даму басқармасына бағдарламаны жүзеге асыру бойынша ЕДБ мен өңірлердің рейтингісін жүйелі түрде жасауды тапсырды. Аталған рейтинг қаржы институттары мен өңірлер әкімдерінің жауапкершілігін арттыруға бағытталған.

Бүгінде Түркістан облысы «Қарапайым заттар экономикасын» жүзеге асыру бойынша алдыңғы қатарда келеді. Бағдарламаның әлеуетті қатысушыларының саны бойынша

1-орын (66 млрд теңгеге 186 жоба), ЕДБ қарауында жобалар саны бойынша 1-орын (11,7 млрд теңгеге 20 жоба), қаражаттың игерілуі бойынша 1-орын (9,1 млрд теңге), мақұлданған жобалар саны бойынша 6-орында.

«Қарапайым заттар экономикасын» дамыту бағдарламасы шеңберінде Түркістан облысы бойынша жалпы несие сомасы 75 198 миллион теңгені құрайды. Бұған әзірше 233 жоба қатыстырылуда. Отызға жуық жоба екінші деңгейлі банктермен жұмыс істеуде.

Басым жобалар агроөнеркәсіптік кешендерінде жүзеге асырылуда. Осы ретте,

қатысушыларының өтінімдерін қарау және мақұлдау процесінің ұзақтығына байланысты мәселелер талқыланды.

Атап айтқанда, әкім орынбасары «Еуразиялық Банк» АҚ «Сбербанк» АҚ» ЕБ, «Forte Bank» АҚ филиалдарының белсенділігі төмендігі атап өтілді. Олар бүгінгі күні бірде-бір өтінім қарамаған.

Сондай-ақ бағдарламаға енгізілген түзетулерге сәйкес, «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның Түркістан облысы бойынша филиалы енді екінші деңгейдегі банктермен (ЕДБ) қатар бағдарламаның әлеуетті қатысушыларының жобаларын

несиелеу тетігіне қатысатын болады. Осыған байланысты Мейіржан Мырзалиев филиалға бағдарламаны іске асыруға белсенді түрде қосылу және жобалардың әлеуетті пулын қарауды жеделдетуге (66 млрд теңге сомасына 200-ге жуық жобалар) тапсырма берді.

Жиын соңында әкім орынбасары Түркістан облысының кәсіпкерлер

бағдарлама шеңберінде агроөнеркәсіп саласындағы басым жобалардың тізіміне қосымша 21 қызмет түрін енгізу қарастырылған. Бағдарламаға «Аграрлық несие корпорациясы» қаржы институтын қатыстыру өңір кәсіпкерлері үшін маңызды қолдау болмақ.

Жалдыра ҚОЖАХМЕТ

Түйткіл

ОРЫНДАЛМАЙТЫН ҮӘДЕ КӨП

Алматының іргесінде жатқан Талғар ауданы осы облыстағы кіріс көзі мол, тұрғындарының саны мен табысы жағынан да алда тұрған аудандардың санатында. Алматы шаһарын жағалап, еліміздің тұс-тұсынан көшіп келіп, кәсіппен айналысатындардың көбі осы аудан аумағына қоныстанып, тіршілік тынысын табады. Алайда, осындай жағдай Талғардағы кейбір әлеуметтік мәселелерді туындатып жататынын терістей алмаймыз. Бұдан басқа да елді алаңдатып, жұртты мазалайтын сұрақ көп. Өткенде Алматы облысы әкімінің орынбасары Ақан Әбдуәлиев Талғар ауданына барған жұмыс сапарында сондай мәселелердің біразының басын ашып, аудан басшылары мен облыстағы тиісті мекемелерге нақты тапсырма беріп қайтты.

Талғар ауданының Гүлдәла ауылындағы №21 мектептің жайы мүлдем сын көтермейді. 1967 жылы 900 балаға арнап салынған білім ошағы күрделі жөндеуден өтпеген. Тозығы жеткен мектептің жай-күйін жыл бойы жоғарыға айтып, тиісті орындарға сан мәрте тапсырма бергенімен еш нәтиже болмаған.

Мектеп директоры Қуат Айтбаевтың айтуынша, 900 орындық мектепте өткен жылы 2000-ға жуық бала үш ауысыммен оқыпты.

Жалпы 200 қызметкер бар. Екі рет өрт шығу қаупі туындаған. Мектептің материалдық-техникалық базасы өте ескірген. Электр желісінің 80 пайызы істен шығып, шатырынан су ағып тұрады. Көріз жүйесі мүлдем жұмыс істемейді. Дәретхана далада. Санитарлық-тазалық талап сақталмаған. Кабинет жетіспеушілігіне байланысты дәліздерді бөліп, қосымша сынып салынғанымен, жағдай түзеле қоймапты.

Мектеп директорының мәліметінше, бүгіннің өзінде электронды тіркеу арқылы 250 бала 1-ші сыныпқа, ал 38 оқушы жоғары сыныптарға өтініш берген. Ал бұл көрсеткіштің

қырқүйекке дейін арта түсетіндігін ескерсек, ескі мектепке сыйып оқуға еш мүмкіндік болмайды. Осындай қиындықтарға қарамастан, мектептің білім сапасының көрсеткіші жақсы. Осы жағдайды ескергенде, тұрғындар саны жылдан-жылға өсіп келе жатқан Гүлдәла ауылына қосымша жаңадан тағы бір мектеп салу қажеттігі көрініп-ақ тұр.

Айта берсек, Талғар қаласындағы №4 орта мектептің жағдайы да сын көтермейді. Жаз шыға білім ошағының ғимаратына күрделі жөндеу жұмыстарының жүргізілетіндігі туралы жағымды жаңалық ата-аналар мен ұстаздарды, оқушыларды қатты қуантқан еді. Алайда, нақты іс ондай болмай шықты. Ондағы құрылыс жұмыстарының қарқыны тым нашар. Тіпті едені мен есік-терезелері түгел сүріліп, жанартылатын мектепке көріз құбырын жүргізу жоспарда мүлдем жоқ болып шықты. Яғни, су мен дәретхана құбырлары жоспарда қарастырылмаған. Ал бұған дейін

дәл осы мәселелердің сан мәрте сөз болғанын мердігер компания өкілдері де ескермей келген көрінеді.

Аталған мектептің күрделі жөндеу жұмысына облыстық бюджеттен 216 млн 245 мың теңге бөлініп, ашық конкурс нәтижесімен жеңімпаз деп танылған «Капстройгрупп» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі осы жылдың 26 сәуірінде 194 млн 621 мың теңгеге келісімшарт жасаған. Құрылыс-монтаж жұмысы тамыздың 20-сы күні аяқталуға тиіс. Бүгінге дейін қаражаттың басым бөлігі игерілген. Бірақ нақтылы жұмыс барысы жоспардың аяғында орындала қоймайтынын көрсетіп тұр.

Жұрт назарын аударған нысандар қатарына 2011 жылы пайдалануға берілген Талғар аудандық аурухананы қосуға болады. Жасыратыны жоқ, халық саны 200 мыңға жуықтайтын үлкен ауданның орталық ауруханасында рентген аппаратының жоқтығы науқастарды әуре-сарсаңға салып келеді. Оқыс жағдай туындағанда тұрғындар рентгенге түсу үшін Алматыға жиі шапқылайды. Десе де, аурухана бас дәрігерінің айтуынша, бұл мәселе көп өтпей шешімін тауып қалатын көрінеді. Олар құны 52 млн теңгені құрайтын рентген аппаратын орнататын арнайы кабинет әзірлеп жатыр екен. Тағы бір жағынан аудандағы жедел жәрдем көліктерінің жетіспеушілігі, диспетчер мамандарын тапшылығы да бірқатар түйткілді туындатып отыр. Мысалы, 49 мың тұрғыны бар Талғар қаласына 6 жедел жәрдем машинасы бөлінген.

Содан бері біраз уақыт өтті. Сол оқлықтардың біразы түзетілгенімен, әлі де құрғақ үәде көп.

Қажет АНДАС, Алматы облысы

Бағдар

Елбасы ұсынған «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласы сананы жаңғыртып, идеологиялық жұмысты бекемдей түсуді көздейді. Жамбыл облысында бұл бағыттағы жұмыстар аймақ басшысы бекіткен арнайы іс-шаралар жоспарына сәйкес жүргізілуде. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың бұл мақаласы ел дамуының жарқын үлгісі мен нақты қадамдарын көрсететін келелі ой, салиқалы пікір, батыл шешімдерге құрылған маңызды құжат. Бұл мақалада сананы жаңғырту, ұлттық болмыстан, ұлттық қодтан айырылып қалмай, оны әлемдік құндылықтармен үйлестіріп, Қазақстанның игілігіне жарату жолындағы мақсат-мүдделер туралы өзекті мәселе көтеріліп отыр. Бағдарлама «Бәсекеге қабілет», «Прагматизм», «Ұлттық бірегейлікті сақтау», «Білімнің салтанат құруы», «Қазақстанның революциялық емес, эволюциялық дамуы», «Сананың ашықтығы» атты негізгі бағыттардан тұратыны мәлім.

Осы бағыттардан туындайтын «Қазақ тілін латын әліпбиіне көшіру», «100 жаңа оқулық», «Туған жер», «Қазақстанның киелі жерлерінің географиясы», «Жаһандағы заманауи қазақстандық мәдениет», «100 жаңа есім», «Ауыл – ел бесігі» арнайы жобаларын іске асыру мақсатында жыл басында «Рухани жаңғыру» жобалық офісі құрылды. Ал «Ұлы даланың жеті қыры» жобасын іске асыру бойынша облыста іс-шаралар жоспары бекітілген. Соған сәйкес, 926 миллион теңгеге 278 мыңнан астам адам қамтылған 59 жоба, 720 іс-шара (жергілікті бюджеттен – 88 миллион теңге, демеушілер есебінен 838 миллион теңге) өткізілді.

Облыс әкімінің орынбасары Сұлұшаш Сәтбекқызының айтуынша, аймақтың 80 жылдық мерейтойы қарсаңында «Шахристан» кешенінде облыстық тарихи-өлкетану музейі, көрме павильоны,

бойынша бөлінген 5000 гранттың 460-ы біздің аймаққа тиесілі екенін айтты. Оның 72-сі – педагогикалық, 388-і ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, инженерлік, өңдеу және құрылыс, ауыл шаруашылығы және биоресурстар саласына бөлінген. Бұл төңіректе

Сұлұшаш Сәтбекқызы: «Облыс әкімдігі жанынан құрылған конкурстық комиссия берілетін білім беру гранттарын мамандықтар бойынша орналастыратын жоғары оқу орындарын анықтады. Көпбалалы отбасылардан шыққан мектеп түлектері жергілікті атқарушы органдар өткізетін конкурсқа қатыса алады. Құжат 5-10 тамыз аралығында қабылданады. Қай жоғары оқу орны қандай мамандықтар бойынша құжат қабылдайтыны облыстық қоғамдық кеңестің қорытындысына сәйкес белгілі болады. Қорытындысы облыс әкімдігінің және білім басқармасының ресми сайттарында жарияланады. Құжаттарды белгіленген оқу орындары қабылдайды», – деді.

Білім гранттары – жастар үшін қуатты леуметтік лифт. Соның арқасында жыл сайын мектеп бітіретін түлектің тең жартысы тегін жоғары білім алу мүмкіндігіне ие болып отыр. Бұл қадам оқу мен еңбектен тыс қалғандар қатарының көбейіп кетпеуіне септігін тигізуде. Осы арқылы экономиканың әр саласында маман тапшылығы жойылады. Биыл өңірімізде жергілікті бюджеттен еңбек нарығының қажеттіліктерін ескере отырып, жалпы медицина саласына – 15, агрономия мамандығына – 10, аграрлық техника және технология мамандығына – 5 грант, денсаулық сақтау саласы бойынша резидентураға 9 орын бөлінуі – соның бір көрінісі.

Брифингте облыс әкімінің орынбасары өзгермелі қоғамдағы жаңғыруларды қабылдау үшін сананың ашықтығын қалыптастыру керектігіне тоқталды. Жалпы мемлекеттің әлеуметтік саясатының көп тармағының бірқатары жастарды қолдауға, ана мен баланы қорғауға, отбасылық құндылықтарды сақтауға бағытталғаны белгілі. Сұлұшаш Сәтбекқызы брифингте жасөспірімдер тәрбиесіне қатысты, жеткеншіктер арасындағы құқықбұзушылықтың алдын алу бағытында жүргізіліп жатқан жұмыстарға да тоқталып өтті. Жалпы бұл тақырып құндылықтары өзгерген қоғамда өте өзекті мәселеге айналған. Кемшілік те, олқылық та бар. Дегенмен тиісті сала мамандары жұмысты тиісті деңгейде жүргізіп отыр деп кінә арта салудан аулақпыз. Қай кезде де баланың тұлға ретінде қалыптасуына алдымен отбасы, ата-анасы, өскен ортасы әсер ететінін ескерсек, бұл қоғам болып бірге атқаратын үлкен идеологиялық жұмыс.

Идеологияның көш басында біздің рухани құндылықтарымыз тұр. Осы орайда Елбасы ұсынған «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақала бөріміздің басты бағдарымыз болары анық. Ұлттық руханиятынан сусындаған жас ұрпақтың келешегі кемел. Сондықтан жастарға осы тұрғыда берілер білімді тереңдеткен жөн. Сонда ғана олар бүгін де, ертең де өз жолын айқындап, қоғамның белсенді мүшесі бола алады.

Ерман ӘБДИЕВ,
Жамбыл облысы бойынша меншікті тілші

РУХАНИЯТ – БӘРІНЕН ҚЫМБАТ

амфитеатр, колонер шеберлерінің галереясы, «Руханият» орталығының жана ғимараты, көркемдік-бейнелеу өнері галереясын ашу жоспарланып отыр. Сондай-ақ өңірдің тарихы мен мәдениеті, табиғаты, біртуар перзенттері мен ақын-жыршы, батырларының есімдерін ұрпақ жадында жаңғырту мақсатында «Тараз мұралары» сериясымен көптомдықтар шығарылмақшы.

Бүгінгі күні бұл жұмыс 2 бағытта жүреді. Біріншісі бойынша – 15, екінші бағытта 35 томдықтын материалдары топтастырылып дайындалды. Оның

алғашқысы тарихи-танымдық ғылыми-зерттеулер, 35 том шығармашылық жұмыстарға арналған. Сондай-ақ облыстан шыққан өнер жұлдыздарының концерті, «Өркениеттер тоғысындағы Тараз» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция өткізу жоспарланып отыр. Бұдан бөлек, көптеген іс-шаралар бар. Дайындық қызу жүргізілуде. Руханият – бәрінен қымбат. Осы сөздің шындыққа каншалықты сай екендігі, өмірмен үйлесімділігі уақыт өткен сайын айқындалып келеді.

Руханият дегенде, оның келешек ұрпағымыз үшін каншалықты қымбат та қастерлілігі бірінші орынға қойылады. Осы тұрғыда өңірдегі білім ордаларында орасан зор жұмыстар жүргізіліп келеді. Ең алдымен күні кеше мемлекеттік оқу гранттарының иегерлері анықталғанын ерекше атап өтуге тура келеді. Олар болашақ иегерлері екендігін ескерер болсақ, өз аяғынан тұрып кеткенше жастарға көмектесудің қажеттігі жалдымызда жүруі тиіс. Биыл өткен жылға карағанда жастарға мол мүмкіндік берілгенімен, тізімнен өз аты-жөнін таппаған талапкерлер де бар. Бұған себеп – түлектердің грант аз бөлінетін мамандықтарды көбірек тандағандығы. Дегенмен олар тегін оқудан әлі де үміт үзбегені жөн. Өйткені Ұлттық қор есебінен көпбалалы және мемлекеттік атаулы әлеуметтік көмек алуға құқы бар отбасылардың ұл-қыздары үшін республикалық трансферттен бөлінген 5000 грант үшін конкурсқа құжат

Пікір

ТҮРКІСТАН – РУХАНИ БОЙТҰМАР

Төрткүл дүниеге мөшһүр киелі өңірдің бірі – Түркістан қаласы. Шаһардың облыс орталығы болғанына да бір жылдан асты. Осы мезгілде көптеген шаруа тындырылды. Дегенмен, бүгінгі Түркістан туралы жұрт не дейді? Соны таразылау мақсатында бірнеше сарапшы мамандардың пікірін ұсынғанды жөн санадық.

Геннадий ШИПОВСКИХ, Мәжіліс депутаты:

Түркістан қаласы Үкімет басшысының қадағалауымен өңір басшылығының жүйелі іс-әрекеттері арқасында жаңа келбетке ие болуда. Шаһардың бас жоспары жанадан жасакталып, шығыс сәулте өнеріне негізделген керемет ғимараттар бой көтермек. Ұлттық нақышта салынатын нысандар құрылысы басталып та кетті. Жұдырықтай жұмылған казак елі бұл жолы да бірлігін танытты. Алдағы бес жылдықта облыс жана ша түрленіп, ажарлана түсеріне кәміл сенімдіміз. Түркістан – рухани ордамыз ғана емес, туристер ағылып келетін керемет қала, халық жайлы өмір сүретін құтты мекенге айналуын тілейміз.

Ербол САРИН, Қазақ ұлттық өнер университетінің профессоры:

Түркі жұртының рухани ордасы Түркістанның казак қоғамының қалыптасуында алар орны ерекше болса, мәдениет тұрғысынан да аса маңызды аймақ болып табылады. Замана үнімен тілдесіп, он ғасыр өткелден үн шертетін, кербез қойнауы қазынаға толы құтты мекен топырағында хандарымыз бен билеріміз, султандарымыз бен батырларымыз жатыр. Бұл жерде әуел ғасырдың өзінде ұстаз атанған

Түркістан халқымыздың ғана емес, жалпы түркі дүниесінің тарихи байлығы.

Бүгінде қайта ажарланып, күн санап түрленіп келе жатқан Түркістан шаһары – бәз бір орта ғасырдың бүгінгі күні жаңғырған келбеті іспетті. Тағы бір қуантар іс, қалада бой көтеретін барлық нысандардың ұлттық нақыша негізделіп, өз бейнесін жоғалтпай салынуында болды. Мұндай бастамалар болашақта кеңінен өріс алып, өзге де қалаларымыз осы секілді бой түзер болса – онда казак халқының мерейі еселеніп, абыройының асқақтағанының дәлелі болмақ.

Бақыяр АРТАЕВ, «Astana Arlans» кәсіпқой бокс клубының директоры:

Түркістан – халқымыздың рухани астанасы, түркі жұртының ордасы. Үкімет пенен облыс әкімдігінің бірлескен әрекетінің арқасында Түркістан қаласының бас жоспары қайта әзірленіп, қызу жұмыстар жүргізілуде. Қайта түлеген Түркістан облысында спортқа да ерекше көңіл бөлініп, жана спорт нысандары бой көтеруде. Салауатты ұрпақ тәрбиелеп, Бекзат ағаларының ізін жалғайтын, болашақта шыңды бағындыратын шымыр спортшыларды тәрбиелеу мақсатында облыс орталығында олимпиадалық резервті дайындайтын облыстық спорт мектебін салуды жоспарлауда. Бұл дегеніміз – төрт жылда бір ұйымдастырылатын басты долаға жүйелі түрде даярланатын орталықтың болуы. Мұнан бөлек, өңірдегі қызу құрылыс жұмыстары Түркістанның еліміздің жетекші қалаларының қатарына қосылатындығын дәлелдей түседі.

Динара СӘДУАҚАСОВА, «Жас ұлан» бірғыңай балалар мен жасөспірімдер ұйымы» РҚБ төрайымы:

Былтыр 19 маусымда Елбасы Н. Назарбаев Түркістан облысын құру туралы Жарлыққа қол қойып, облыс орталығы етіп Түркістан қаласын бекіткен болатын. Бұл бастаманы қолдағандардың бірі мен. Себебі біз осы арқылы тарихи қаламызға жаңа дем беріп, мәртебесін қайта жаңғырттық деп есептеймін.

Түркістан – Орталық Азия мен Казакстандағы ең көне қалалардың бірі. Қаланың түркі әлемінің мәдени-рухани орталығы ретінде дамуы үшін Елбасы қаулысына сәйкес жүйелі іс-әрекеттер жоспары жасакталуда. Шаһардың идеологиялық негіздемесін қалыптастыруда

төрт бағыт анықталды: «Түркістан казак және түркі тілдес елдердің ең ірі туризм орталығы», «Әлемдік деңгейдегі колонер мен шебер орталығы», «Ұлы Жібек жолының бойындағы ірі сауда орталығы», «Қожа Ахмет Йассауи – рухани тұлға». Аталған төрт бағыт бойынша қызу жұмыстар жүргізілуде.

Мың жарым жылдан аса тарихы бар Түркістан – рухты ордалардың бірі. Монгол-татарлар мен жоңғар шапқыншылықтарына, сол тұста дәурені тасыған алпауыт елдердің жаугершілігін көріп, тойтарыс берген қала әр ғасырда заман ағынына сай түрленіп, өркениет көшінен қалыспай, ілесе дамыды.

Аз ғана уақыт ішінде қарқынды дамып, күннен-күнге көркейіп келе жатқан Түркістан қаласы ұлттық құндылықтарымыз бен дәстүрімізді, бүгін бір болмысымызды сақтаған мәдени мұрамыз. Сондықтан да шаһардың тарихи бейнесін сақтауымыз қажет.

Облыс болып құрылған бір жылдың ішінде көптеген оң өзгерістер орын алып, көпбалалы отбасыларға пәтер беру арқылы көмек көрсетіліп, маңызды жеті нысан пайдалануға берілген. Сонымен қатар экологиялық, тарихи-мәдени және танымдық бағытта 57 туристік маршрут әзірленген. Қазірде қайнаған құрылыстың ортасына айналған қала шетелдік инвесторлардың қызығушылықтарын тудыруда. Алдағы уақытта

Дайындаған **Бекарыстан НҰРЛАНҰЛЫ**

Құттықтаймыз!

JAS QAZAQ-ТЫҢ ЖАМПОЗДАРЫ

Ақын Ахмет Байтұрсынұовтың «Газет – халықтың көзі, құлағы һәм тілі» деген аталы сөзі әлі күнге мөнінде де, маңызын да жойған жоқ. Қайта уақыт өткен сайын баспасөз де, қолына қалам ұстаған тілші қауымының да абыройы мен беделі артып келеді.

Қазіргі журналистика өз саласының мамандарынан ұшқырлықты, дәлдікті, нақтылықты талап етіп отыр. Осы орайда казак журналистерінің де заман көшінен қалмай, жасампаздығымен таныла бастағаны қуантады. Осындай елгезек, жұмысына жауапкершілікпен қарайтын, тапсырманы тап-тұйнақтай орындауға шебер қыз-жігіттердің Jas qazaq ұлттық басылымында да елге қызмет етіп жүр.

Ағылшын әдебиетінің танымал сыншысы С. Конолли: «Әдебиетті екі рет оқып түсінесің, ал журналистиканы бір-ақ рет оқығанда түсінуге болады» деген екен. Сол айтпақшы, бір жазғанынан бүкіл мәселенің анық-қанығын білуге болатын қаламгерлердің қатарымызда жүргеніне ризамыз. Олардың еселі еңбегі де еленіп жатыр. Айталық Атырау облысы бойынша меншікті тілшіміз Байан Жанұзакова «Ақпарат саласының үздігі» төсбелгісімен марапатталды. Ал Алматы облысы бойынша меншікті тілшіміз Қажет Андас ақпарат саласының дамуына қосқан үлесі және мінсіз қызметі үшін Қазакстан Республикасы ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің Құрмет грамотасымен марапатталды.

Әріптестерімізді осы табыстарымен шын жүректен құттықтаймыз!

«Эйр Астана» әуе компаниясы Грузия бағытындағы рейстерін Алматыдан 2011 жылы, Нұр-Сұлтаннан 2015 жылы ашты. 2018 жылға дейін елімізден Грузияға 77 мың жолаушы ұшып барып қайтса, 2019 жылдың жарты жылында олардың саны 7 пайызға өскен. Ал соңғы үш жылмен салыстырғанда, бұл бағыттағы жолаушы тасымалы орта есеппен 19 пайызға артты. Отандастарымыз негізінен Тбилиси, Боржоми, Кахетия аймағы (Алазан алқабы), сондай-ақ Батумиге барады.

Сондай-ақ «Эйр Астана» әуе компаниясының қызметін пайдаланатын Оңтүстік Корея, Ресей, Қырғызстан, Қытай және Үндістан азаматтары да Грузияға қызығушылық танытады. Осы бағытта Малайзия мен Таиландтан да жолаушы ағымы артауда. Әйткені әуе компаниясының транзит жолаушыларға ұсынар артықшылығы көп. Бұл – қауіпсіздік пен ең жоғары деңгейде қызмет көрсету, визасыз режим және «Стопвер Холидейс» бағдарламасы.

Сондай-ақ туристер Грузияны аралаған соң, ермен қарай Арменияға барып, одан кейін Әзірбайжаннан кері ұшып шыға алады. Ол елден де «Эйр Астана» тұрақты рейстерді жүзеге асырады.

адамға арналған. Келушілер де, даяшы, музыкант, аспаз, бармендер де қауіпсіздік белбеуін тағады. Бір кезде қалай жоғары көтеріліп кеткенімді де байқамай қалыптын. Жерге қарасаң қорқынышты, дұрысы қарамау. Бір кезде музыка үні желмен бірге жарыса ойнай бастады. Артқа бұрылып қарасам, Тбилиси көкжиегінде керемет панорамалық көрініс жұлдыздай жарқ етті. Бір сағаттың қалай өткенін білмей де қалды.

МЦХЕТА, УПЛИСЦИХЕ ЖӘНЕ БОРЖОМИ

Сапарымыздың соңғы күні емдік суымен әлемге әйгілі Боржомиге арналды. Жол-жәнекей Мцхета қаласын араладық. Алдында барған Джвари монастырына қарама-қарсы орналасқан. Алыстағы таудан Джвариді анық көрсен. Туристер Мцхета қаласына соқпай кетпейді. Қаланың іргетасының қалануы біздің заманымызға дейінгі V ғасырдан басталады. Қаланың тарихы екі жарым мың жылдан асады, көптеген шіркеулері мен ғибадатханалары болғандықтан, христиандар үшін киелі орын. Мцхетаны «Екінші Иерусалим» деп те атайды. Дәл осы жерден Грузияда христиан діні таралған деседі.

Уплисцихе қаласы

Бұдан кейін ежелгі Уплисцихе қаласына аттандық. Уплисцихе (Қудай бекінісі) – ежелгі үңгір қала. Тбилисиден шамамен 90 шақырым жерде. Грузиядағы алғашқы қалалардың бірі. Кура өзенінің сол жағалауында орналасқан қала б.з.д. I мыңжылдықтың басында пайда болған. Грузин мәдениетіндегі маңызды ескерткіштердің бірі. Уплисцихенің ғүлдену кезінде 700-ден астам үңгір салынған. Бүгінге дейін 150-і сақталған. Шығыс бөлігінде әлі де зерттеу жүріп жатыр. Үңгірде Тамара патшайымының екі колонналық үлкен қабылдау бөлмесі де сақталған. Кейбір тұрғын үй-жайлар, шарап қоймалары, шіркеулер мен бекініс қабырғаларының бөлшектері, жер асты құпия жолы сақталған. Сол арқылы қала сумен қамтылған.

XIII ғасырда Шыңғыс ханның Грузияға жойқын шапқыншылығы нәтижесінде Уплисцихе жермен-жермен болды. XIX ғасырда толығымен топырақ пен құм астында көміліп қалады. Грузия мәдениетінің тарихындағы осы үрнекті ескерткішті қазу, тазарту, қалпына келтіру және зерттеу үшін орасан күш-жігер жұмсалды. Бұл қала да ЮНЕСКО-ның дүниежүзілік мұрасының тізіміне енгізілген.

Саяхатымыздың ең соңғы нүктесі – Грузияның оңтүстік-батысындағы Боржоми қаласы. Жасыл желекке оранған әсем қала ел экспортында бірінші орында тұрған әйгілі Боржоми минералды суының отаны. Кешқұрым Боржоми паркін көруге шықтық. Парк аяқталған жерден ары қарай үш шақырым тау жаққа көтерілсе, Боржоми минералды суы бар ашық бассейнге баруға болады екен. Боржоми көшелерінде сауда қызу. Туристерге барлық жағдай жасалған.

Әуежайға келген соң, неше күннен бірге жүрген жолбастаушы Турнике және Макамен қимай қоштастық. Олар «қоштаспаймыз, шехведрамде – көріскенше дейміз» деп тағы да ыстық ілтипатын аямауда.

Грузия бізді ерекше қонақжайлығымен, көнеден қалған тарихи орындарымен, дәмді дастарханмен танқалдырды. Әлбетте, 4-5 күнде бәрін көріп шығу мүмкін емес.

Бірақ «Эйр Астанамен» арманың орындалатыны рас екен. Тек дұрыс бағытта армандау керек!

Ғалия ҚАЛИЕВА,
Алматы – Тбилиси – Алматы
(Суреттерді түсірген автор)

Шехведрамде, Грузия!

әкеп соғады. Жұмысшы есінен танып, тіпті өліп кетпеуі үшін осындай тәсіл қолданылыпты.

Үшінші күні әйгілі Қазбек тауларына жол тарттық. 160 шақырымдық Әскери-Грузин серпантині әдемілігіне қоса, қауіпті де. Айналадағы табиғат көркіне көз тояр емес. Сол жағымызда айнадай жалтыраған көл көрінді. Жинвал су қоймасы екен.

Грузиядағы ең ірі жасанды көл. Ұзындығы 14 шақырым, тереңдігі 75 метр. Осы көлді жасау үшін Арағви өзенінің жанындағы ауылдарды су астында қалдыруға тура

Қазбек тауларындағы «Гергет шіркеуі»

келіпті. Өзен жағасында палатқалар тізіліп тұр. Бұл – рафтингке қызығатындардың аймағы.

Гулаури мекені, шаңғы тебу курорты да осы маңайда. Теніз деңгейінен 2150 метр биіктікте орналасқан. Гулауриден Тбилисиге дейінгі қашықтық шамамен 120 шақырым. Осы асудан өткенде парапланмен ұшып жүргендерді көзіміз шалды. Кей жерде, тіпті қар ерімепті.

АСПАҢДАҒЫ КЕШКІ АС

Грузиндер тамақ жағын қатырады. Сапар кезінде ұлттық тағамдардың небір түрінен дәм таттық.

Бәрінен де асып түскен «Dinner in the Sky Georgia» мейрамханасындағы кешкі ас болды. Кешкі асымызды жерден 50 метр биікте ішеміз деп кім ойлаған? Күн болса, ұясына батқалы қашан. Sky платформасы биіктігі 50 метр кранмен ілінген. Forbes.com әлемдегі ең ерекше 10 мейрамхана тізіміне «Dinner in the Sky» енгізген. Бұл мейрамхана 12 жылдан бері 70 елде ашылған. Енді, міне, Тбилисиде де бар! Тбилисидің Кождори ауданындағы «Биоли» курорттық аймағында орналасқан жаңа мейрамханаға 5 миллион доллар инвестиция салынған көрінеді. Іштей «бісімізді» айтып, креслоға жайғасып жатырмыз. Парктегі аттракцион дерсін, 22

ЖОДАСАНАР

Грузияны көру бұрыннан арманым еді. Шілденің шіліңгір ыстығында сөті түсіп, Грузияның астанасы Тбилисиге «Эйр Астана» ұшағымен аттандық. Ұшақта жолсерік қыздар барлық жағдайымызды жасап, өте дәмді ас мәзірін ұсынды. «Эйр Астананың» Embraer E-190 ұшағы Алматыдан Тбилисиге лезде алып келгендей өсер қалдырды. Екі араға үш сағаттан сәл асатындай ғана уақыт кетеді екен. Грузия халықаралық туризмді дамыту департаментінің аға маманы Мака Макасариа бастаған топ елімізден барған тілші қауымды «Гаморжоба!» (қош келдіңіз) деп ыстық ілтипатпен қарсы алды.

Әуежайдан орталыққа бара жатқандағы аудан Варкетили деп аталады. Қазқаласак, «мен мейірімдімін» деген мағынаны білдіреді. Айрықша қонақжайлығымен аты шыққан Грузия еліндегі сапарымыз осындай жақсы нышанмен басталды.

Біз Тбилисидің қақ ортасында орын тепкен ЮТА (ЮТА Hotel Tbilisi) қонақүйіне жайғастық. Юта – көне грузин әліпбиінің 15-ші қарпі. Бейбітшілік алаңы мен Нарикала бекінісіне, Шота Руставели көшесі мен атакты Грузия опера және балет театрына жақын орналасқан. Байқауымызша, грузиндер ескі ғимараттарды бұзбай, сол қалпында сақтауға тырысады екен.

Көне шаһармен таныстығымыз Мтацминда Платосынан басталды. Онда қаладағы ең үлкен аттракцион паркі – «Бамбора» мәдениет және демалыс ойын-сауық кешені бар. Тура Алматыдағы Көктөбеге ұқсайды.

Бірақ біздегі сияқты арқан жолмен емес, тік орналасқан вагонмен жоғары көтерілесін. Фуникулер сонау 1905 жылы ашылған. Кезінде бұл жобаны бельгиялық компания жүзеге асырыпты. Авторы – инженер Альфонс Роби. Фуникулер Тбилиси қаласынан 207 метр биіктікте, 501 метр қашықтықта орналасқан Мтацминда паркіне алып барады.

Жоғарыдан қарағанда қала көрінісі, тіпті керемет. Біз секілді тамашалауға келгендер көп.

ЕСКІ ҚАЛАНҒЫН КӨШЕЛЕРІ

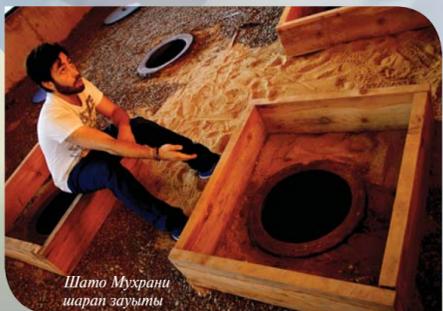
Тбилисидің тарихы Ескі қаладан бастау алады. Оған қатысты мынадай бір аңыз бар. Вахтанг Горгасали (440-502) патша аңға шыққанда бүркітті қырғауылды іліп әкеткен күйде ыстық бұлаққа барып топ етеді. Содан патша осы жерде монша салуды бұйырады. Келе-келе

жер асты моншалары маңында қала бой көтереді. Жолбастаушы Торникенің айтуынша, бұл ауданды Абанотубани, яғни күкірт сүтегі моншалары деп атайды. Жер асты моншаларының төбесі жерден шыққан күмбездей. Үстімен жүруге болады. Дәл осы арадан Нарикала бекінісі жақсы көрінеді. Нарикала «өзеннен жоғары орналасқан» деген мағынаны білдіреді. Нарикала бекінісінің мұнаралары ескі Тбилисидің қай тұсынан да көрінетін, IV-VI ғғ. жергілікті өзін-өзі басқару органдарына арналған қорғаныс ғимараты болған. Ұлы Жібек жолы Кара теңіз бен Кавказ арқылы да өткен. Сондықтан бұл аймақтың саяси-стратегиялық, экономикалық және қаржы жағынан да маңызы зор еді. Жер асты моншасында француздың белгілі жазушысы А.Дюма мен атакты А.Пушкиннің де болғанын да айта кетейік.

Біз кері қарай жаяу жүріп, Әлем Көпірінен астық. Одан кейін аспалы жолға отырып, Тбилисиді биіктен тамашаладық. Аспалы жол «Грузия анасы» монументіне апаралы. Грузияда әйел қауымына деген құрмет ерекше. Қасиетті Нина, Тамара патшайымды қатты қастерлейді. Жер-Ана деген ұғым оларда да бар. «Грузия анасы» монументі өзіндік мән-мағынаға ие. Алып мүсіннің бір қолында шарап құйылған ыдыс келген қонақтың ниеті жақсы, дос болса, әрқашанда шын көңілмен дастархан жайып қарсы аламыз дегенді білдіреді. Екінші қолындағы қылыш ниеті жаман дұшпан болса, әрқашанда қылышымыз дайын дегенге мәнзейді. Монументтің биіктігі – 22 метр. Алюминийден құйылған.

ШАТО МУХРАНИ ШАРАП ЗАУЫТЫ

Шато Мухрани компаниясы 2006 жылдары құрылған. 2007 жылы жүзімнің алғашқы өнімін алып, үй-жайдың (усадыба) жанында шарап зауыты салынады. Бізді жүзім алқабынан бастап, жер төледегі бөшектерде шараптың сақталуы, шарап жасаудың байырғы және жаңа технологиясымен таныстырды. Көне тәсіл айрықша тансық көрінді. Балшықтан жасалған үлкен бөшектер жер астына көміледі. Шарап дайын болған соң, бөшектерді тазарту керек. Ал жаңа бөшектерді жасау арзанға түспеген әрі тауқыметі көп. Ондай жұмыспен тек ер адамдар айналысқан. Бөшкеге түсіп, оны тазартқанда міндетті түрде өңдету керек. Екінші адам сыртта бақылап отырады. Себебі бөшкенің ішіндегі қысым мен шараптың иісі оттегінің азаюына

Шато Мухрани шарап зауыты

Бас редактор – директор Срайыл СМАЙЫЛ

Редакция алқасы:

Жолдасбек ДУАНАБАЙ Бас редактордың орынбасары

Жарас КЕМЕЛЖАН жауапты хатшы

Ғалия ҚАЛИЕВА компьютер орталығының жетекшісі

Тілшілер мен қызметкерлер:

Мақпал НОҒАЙБАЕВА – арнаулы тілші

Әбдіманап КЕНЕС – жасатар және ғылым

Кәмшат ТӨЛЕШОВА – терімші

Айдос ҚҰСАЙЫНҰЛЫ – web-sait

Аймақтағы меншікті тілшілер:

Байкен КӨБЕЕВ – Ақмола және Солтүстік Қазақстан облыстары (8 778 910 45 34)

Кажет АНДАС – Алматы облысы (8 747 706 13 82)

Баян ЖАНҰЗАҚОВА – Атырау облысы (8 702 426 69 05)

Ерман ӘБДИЕВ – Жамбыл облысы (8 705 256 50 05)

Айхан БАШТАШ – Осло, Норвегия mahmutba@online.no

Ұлдай САРИЕВА – Батыс Қазақстан облысы (8 705 150 48 30)

Кезекші редактор Мақпал НОҒАЙБАЕВА

Шығарушы:

«Аманат Медиа» ЖШС

Директордың орынбасары

Мейрамбек ҚҰЛМҰХАМЕДОВ

Бас есепші

Расима ӘКІМБЕКОВА

Редакцияның мекенжайы:

050012, Алматы қаласы, Мәуленов, 85 үй, №61 кеңсе, 3-қабат (Бөгенбай батыр көшесінің қиылысы)
Телефондар: 8(727) 272-43-39; 272-43-25
Бухгалтерия: тел.факс: 8(727) 272-46-22 (жарнама бөлімі)

Газет «Дәуір» ЖШС РПИК (Алматы қаласы, Қалдаяқов көшесі, 17-үй)
тел: (727) 273-12-04, 273-12-54
Тапсырыс – №2177;
Бағасы келісім бойынша

Аптағық таралымы – 8 000 дана

Газет Қазақстанның барлық аймақтарында таралады, сондай-ақ «Air Astana», «Turkish Airlines», «QazaqAir» әуекомпаниялары ұшақтарында бар.

Газет 2004 жылы 14 желтоқсанда тіркелген.

2018 жылдың 14 ақпанында ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігі Ақпарат комитетінде қайта есепке тұрып, №16904-Г куәлігін алды.

Мақала авторының пікірі редакция қозғарысын білдірмейді.

Жарнама мәтініне тапсырыс беруші жауапты.

Газетте жарияланған материалдар мен суреттерді сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.